

Poččinjenje kaznenih djela zatvorenika prilikom izdržavanja kazne zatvora i postupak službenika pravosudne policije

Jurčec, Zvonko

Professional thesis / Završni specijalistički

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka / Sveučilište u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:231:882959>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka University Studies, Centers and Services - RICENT Repository](#)

Sveučilište u Rijeci
Poslijediplomski specijalistički studij Kriminalističko istraživanje

Zvonko Jurčec

**POČINJENJE KAZNENIH DJELA ZATVORENIKA PRILIKOM IZDRŽAVANJA
KAZNE ZATVORA I POSTUPAK SLUŽBENIKA PRAVOSUDNE POLICIJE**

Pisani rad u Praktikum
Praktikum: Analiza prakse

Mentor: Prof. dr. sc. Petar Veić

Rijeka, 2019.

Mentor: prof. dr. sc. Petar Veić

Datum obrane završnog rada: 13.04.2019.

Povjerenstvo za obranu završnog rada:

1. prof. dr. sc. Ksenija Butorac, predsjednik
2. prof. dr. sc. Petar Veić, mentor
3. prof. dr. sc. Miomir Matulović, član.

SAŽETAK

Kaznena djela počinjenja od strane zatvorenika prilikom boravka u kaznenim tijelima Republike Hrvatske nisu izuzetak od ostalih država. Ovlasti određuju postupanje službenika pravosudne policije, a koje mora biti temeljeno na odredbama zakona i podzakonskih akata. Konciznost zakona i podzakonskih akata dovodi do pravnog slijeda i jasnoće u postupanju službenika pravosudne policije. Osjetljivost vođenja kaznenog postupka za kaznena djela počinjenja od strane zatvorenika prilikom boravka u kaznenim tijelima uvelike ovisi upravo od postupanja službenika pravosudne policije kao osoba u prvom kontaktu sa počinjenim kaznenim djelom. Komparacijom domaćeg normativnog uređenja sa normativnim uređenjem država članica Europske unije prikazat će se primjeri dobre prakse, primjenjivi i poželjni u normativnom uređenju Republike Hrvatske.

Ključne riječi: pravosudna policija, ovlasti, zatvorenik, kazneno djelo

SUMMARY

Criminal offences perpetrated by inmates during their imprisonment in prisons and penitentiaries of the Republic of Croatia are not the exception in relation to other states. Legal authority determine the conduct of judicial police officers, which must be based on the provisions of the law and the bylaws. The concisions of laws and bylaws lead to legal sequence and clarity in the treatment of judicial police officers. The sensitivity of criminal proceedings for criminal offences perpetrated by inmates during their imprisonment in prisons and penitentiaries largely depends on the conduct of judicial police officers as persons who are first in contact with the committed criminal offence. The comparison of domestic normative regulation with the normative arrangement of the Member States of the European Union will show examples of good practice, applicable and desirable in the normative arrangement of the Republic of Croatia.

Key words: judicial police, authority, inmate, criminal act

SADRŽAJ

SAŽETAK	II
SUMMARY	III
SADRŽAJ	IV
I. Uvod	1
II. Kaznena djela počinjena od strane zatvorenika tijekom izdržavanja kazne zatvora u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske	3
2.1. Kriminološki aspekt počinjenja kaznenih djela	3
2.2. Tamna brojka počinjenih kaznenih djela u zatvorskom sustavu	5
2.3. Normativni elementi počinjenih kaznenih djela zatvorenika	6
2.4. Postupak zbog počinjenja novoga kaznenog djela tijekom izdržavanja kazne	9
2.5. Postupak službenika pravosudne policije prilikom postojanja osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela od strane zatvorenika	11
2.6. Suradnja Uprave za zatvorski sustav i probaciju i Ravnateljstva policije	16
2.7. Specifična kaznena djela vezana uz zatvorski sustav	18
III. Normativno uređenje poslova Uprave za zatvorski sustav i probaciju sa osvrtom na akte koji uređuju postupanje službenika pravosudne policije	20
3.1. Zakonski i podzakonski propisi koji se odnose na službenike pravosudne policije	22
3.1.1. Zakon o izvršavanju kazne zatvora	23
3.1.2. Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja	25
3.1.2.1. Dežurstvo	26
3.1.2.2. Vanjsko osiguranje	26
3.1.2.3. Unutarnje osiguranje	27
3.1.2.4. Pretraga	28
3.1.2.5. Sprovođenje	30
3.1.3. Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile	31
3.2. Ovlasti službenika pravosudne policije	34
IV. Komparativni prikaz ovlasti službenika pravosudne policije Češke, Slovačke, Slovenije i Hrvatske	39
4.1. Češka Republika	39
4.1.1. Provođenje obavijesnog razgovora	40
4.1.2. Djelomična pretraga, pregled osoba i uzimanje otisaka papilarnih linija	41

4.1.3. Privremeno oduzimanje predmeta	41
4.1.4. Utvrđivanje identiteta osoba, pretraga njihovih stvari i prijevoznih sredstava	41
4.1.5. Progon i traganje za bjeguncima	42
4.1.6. Korištenje video nadzora i druge informatičke tehnologije	42
4.1.7. Primjena sredstava prisile	42
4.2. Slovačka Republika	43
4.2.1. Obavijesni razgovor	43
4.2.2. Identifikacija osoba i primjena sredstava prisile	43
4.2.3. Obavljanje pregleda objekata dostupnih javnosti	44
4.2.4. Pretraga zatvorenika, njihovih stvari i oduzimanje predmeta	44
4.2.5. Onemogućavanje leta bespilotne letjelice	45
4.2.6. Pregled stvari prilikom ulaska i izlaska u/iz štíćenog objekta	45
4.2.7. Privremeno oduzimanje i zadržavanje oružja, sredstava audiovizualne tehnike ili drugih opasnih predmeta	46
4.2.8. Testiranje na prisutnost alkohola, opojnih sredstava i otrova	46
4.2.9. Zaustavljanje i pregled prijevoznih sredstava	46
4.2.10. Zadržavanje javnih prijevoznih sredstava	46
4.2.11. Ovlašt za držanje i upotrebu eksploziva, eksplozivnih naprava, njihovih uzoraka, opojnih droga, psihoaktivnih tvari, otrova i prekursora	47
4.2.12. Osiguranje javnog reda	47
4.2.13. Zabraniti parkiranje i zadržavanje te udaljiti prometna sredstva	47
4.2.14. Ovlašt za ograničenje kretanja na javno dostupnim mjestima	47
4.2.15. Korištenje službenih pasa za traganje	47
4.2.16. Daktiloskopija zatvorenika	48
4.2.17. Prikriivanje identiteta službenika	48
4.3. Republika Slovenija	49
4.3.1. Ovlašt službenika pravosudne policije	49
4.3.1.1. Davanje naredbi	50
4.3.1.2. Utvrđivanje istovjetnosti zatvorenika i uzimanje otisaka papilarnih linija	50
4.3.1.3. Utvrđivanje identiteta	51
4.3.1.4. Alkotestiranje zatvorenika i sudjelovanje pri testiranju na prisustvo nedozvoljenih psihoaktivnih tvari	51

4.3.1.5. Prikupljanje operativnih informacija o zatvoreniku	51
4.3.1.6. Odvajanje i smještaj zatvorenika u poseban prostor	51
4.3.1.7. Pregled osobnih stvari, vozila i prtljage	52
4.3.1.8. Pregled pošiljaka	52
4.3.1.9. Temeljita pretraga prostora	53
4.3.1.10. Djelomična pretraga osoba	53
4.3.1.11. Temeljita pretraga osoba	54
4.3.1.12. Oduzimanje nedozvoljenih stvari	55
4.1.3.13. Traganje za zatvorenikom u bijegu	56
4.1.3.14. Oduzimanje slobode	56
4.3.1.15. Primjena sredstava prisile	56
V. Zaključak	58
VI. Popis kratica	61
VII. Literatura	62

I. Uvod

Predmet razmatranja rada je počinjenje kaznenih djela od strane zatvorenika prilikom boravaka u zatvorskim ustanovama kao i postupak službenika pravosudne policije sukladno normativnom uređenju, sa posebnim osvrtom na ovlasti. Značaj te teme je potreba prikazivanja manjkavosti sadašnjeg normativnog uređenja ovlasti službenika pravosudne policije prilikom postupanja u slučaju počinjenja kaznenog djela od strane zatvorenika i drugih osoba. Cilj rada je da se analizom normativnih uređenja drugih država, kroz primjer najboljeg rješenja, stavi naglasak na potrebu izmjene postojećih propisa koji uređuju poslove i ovlasti službenika pravosudne policije. U izradi rada korištene su povijesne, pravno-normativne i logičke metode istraživanja. Sam rad podijeljen je na dva logička dijela. Svaki dio ima po dvije međusobno nadopunjujuće cjeline.

U prvom dijelu rada napraviti će se prvenstveno statistički prikaz broja i vrsta prijavljenih kaznenih djela počinjenih od strane zatvorenika za vrijeme boravka u kaznenim tijelima zatvorskog sustava Republike Hrvatske. Nastavno, prikazat će se način obrade događaja kada postoji sumnja da je počinjeno kazneno djelo od strane zatvorenika, sa naglaskom na postojeće nedostatke trenutnog normativnog uređenja, kao i uređenost suradnje sa Ravnateljstvom policije na temelju potpisane Standardne operativne procedure o razmjeni kriminalističko obavještajnih podataka.

Drugi dio rada prikazat će dobru praksu normativnog uređenja ovlasti službenika na osiguranju zatvorenika tri države i njihova komparacija sa hrvatskim uređenjem. Kao primjer dobrog normativnog uređenja postojećih zakonskih normi analizirane su države Europske unije; Češke Republike, Slovačke Republike i Republika Slovenije.

Kako su ovlasti službenika temelj zakonitog postupanja koji država daje u ruke službenicima, smatra se da je od izuzetne važnosti temeljito prikazati kako navedene države pridaju pažnju u tom segmentu sigurnosne politike, ili kako je pojedinci nazivaju, nacionalne sigurnosti. „Više alata, jasnija pravila, kvalitetnije odrađena zadaća“, naravno uz poštivanje ljudskih prava. Temeljitom analizom propisa koji reguliraju postupanje službenika pravosudne policije u Republici Hrvatskoj kao i komparacijom sa analiziranim zakonskim uređenjem navedenih država i praksom Europskog suda za ljudska prava, prikazat će se potreba izmjene ili dopune određenih odredbi domaćeg zakonodavstva radi uklanjanja njihove diskrepancije.

Kako se u daljnjem sadržaju rad neće davati opće informacije o organizacijskoj strukturi zatvorskog sustava i osobama kojima je oduzeta sloboda, iste su u najkraćem obliku prikazane u nastavku.

Kazna zatvora izvršava se u kaznionicama i zatvorima, koje su posebne ustrojstvene jedinice izvan sjedišta ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa – Uprave za zatvorski sustav i probaciju. Uprava za zatvorski sustav i probaciju je jedinstvena upravna organizacija u sastavu ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Zatvorski sustav čine dvadeset četiri ustrojstvene jedinice, od toga osam kaznionica, dvanaest zatvora, dva odgojna zavoda i dva centra (Centar za izobrazbu i Centar za dijagnostiku u Zagrebu).

U dvanaest zatvora izvršava se mjera istražnog zatvora, kazna zatvora izrečena u prekršajnom i drugim sudskim postupcima te kazna zatvora izrečena u kaznenom postupku. Svi zatvori prema stupnju sigurnosti i ograničenju slobode kretanja zatvorenika su zatvorenog tipa, a mogu imati ustrojene poluotvorene i otvorene odjele.

U kaznionicama se izvršava kazna zatvora. Prema stupnju sigurnosti i slobodi kretanja zatvorenika kaznionice se dijele na zatvorene, poluotvorene i otvorene. Neovisno o stupnju sigurnosti, kaznionice mogu imati zatvorene, poluotvorene i otvorene odjele. U kaznionicama se izvršavaju i sigurnosne mjere. Status kaznionice ima i Zatvorska bolnica u Zagrebu.

Sukladno sudskim odlukama, u zatvorskom sustavu borave zatvorenici koji imaju status istražnog zatvorenika (osoba prema kojoj je odlukom suda određen istražni zatvor), kažnjenika (osoba kojoj je kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku ili je novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora), zatvorenika (osoba kojoj je izrečena kazna zatvora zbog kaznenog djela, a nalazi se na izdržavanju kazne zatvora u kaznionici ili zatvoru ili osoba protiv koje je određena mjera istražnog zatvora), osobe u prekršajnom zadržavanju (osoba kojoj je sud nalogom odredio zadržavanje po nekoj od osnova za zadržavanje po Prekršajnom zakonu) i maloljetnici (osoba protiv kojoj je izrečena odgojna mjera i kazna maloljetničkog zatvora).

Službenici pravosudne policije su državni službenici odjela osiguranja, a koji su ovlašteni obavljati poslove osiguranja kaznionica, odnosno zatvora, osoba i imovine, nadziru zatvorenike, sudjeluju u provedbi pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora uz održavanje unutarnjeg reda i stege, sprovode zatvorenike i obavljaju druge poslove propisane Zakonom o izvršavanju kazne zatvora.

II. Kaznena djela počinjena od strane zatvorenika tijekom izdržavanja kazne zatvora u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske

Kazneno djelo je kažnjivo ponašanje čovjeka kojim se tako povređuju ili ugrožavaju osobne slobode i prava čovjeka kao i druga prava i vrijednosti propisane zakonom i međunarodnim pravom. Takva definicija kaznenoga djela slijedi iz načela zakonitosti, temeljnoga načela kaznenoga prava, sukladno kojemu se kaznena djela i kaznenopravne sankcije mogu propisivati samo zakonom ili međunarodnim pravom.

Da bi se određeno ponašanje propisalo kao kazneno djelo moraju se zadovoljiti određene pretpostavke. Te su pretpostavke: radnja, biće kaznenog djela, protupravnost i krivnja.

2.1. Kriminološki aspekt počinjenja kaznenih djela

Kaznena djela počinjenja u 2017. godini od strane zatvorenika za vrijeme izdržavanja kazne zatvora¹ većinom se odnose na kaznena djela navedena u Glavi XXX. (kaznena djela protiv javnog reda) Kaznenog zakona², opisana odredbama članka 315. (napad na službenu osobu)³ i Glavi XXIII. (kaznena djela protiv imovine) opisana odredbama članka 230. (razbojništvo)⁴. Pored navedenih kaznenih djela, prijavljeno je počinjenje po jednog kaznenog djela poticanja na ubojstvo, ubojstvo u pokušaju i prijetnja prema ovlaštenoj službenoj osobi.

Specifičnost prilikom počinjenja ovih kaznenih djela (osim razbojništva i kaznenih djela protiv života i tijela) u zatvorskom sustavu je da su počinjena na štetu službenih osoba u obavljanju službene radnje ili provođenju zakonite odluke i da su počinjenja od strane osoba kojima je na temelju odluke suda oduzeta sloboda. Te specifičnosti u ostvarenju radnje kaznenog djela dovode do kvalificiranog oblika djela te samim time podliježu i težim kaznenopravnim sankcijama.

¹ Podaci za 2017. godinu dobiveni u Upravi za zatvorski sustav i probaciju, Središnji ured, Sektor osiguranja, elektronička baza podataka.

² Kazneni zakon - pročišćeni tekst zakona, Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18. (u daljnjem tekstu KZ), dostupno na: <https://zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (3.12.2018.)

³ Prijavljeno sedam kaznenih djela.

⁴ Prijavljena četiri kaznena djela.

Analizirajući mnoge teorije koje kriminogenezu nastoje objasniti isključivo biopsihičkom i fizičkom konstitucijom, sklonostima i instinktima suprotstavljaju se teorije koje smatraju da je delinkventno ponašanje isključivo ili pretežno produkt društvene sredine u kojoj osoba živi.⁵ Od brojnih istraživanja koja su se provodila na traženju razloga delinkventnog ponašanja, zavidan broj je proveden na zatvorskoj populaciji. Proučavajući dostupnu literaturu nisu nađeni podaci koji se odnose na zatvorenike kao počinitelje kaznenih djela u samim zatvorskim ustanovama.

Zatvorska ustanova je specifična socijalna sredina u pogledu svoje prostorne ograničenosti, specifične populacije koja u njoj boravi i unaprijed uređenog režima boravaka i ponašanja osoba kojima je oduzeta sloboda. Zatvorenici, osobe koje su svojim ponašanjem, a koje je bilo u suprotnosti sa propisanim normama društva, to isto društvo izopćilo iz zajednice, u ustanove u kojima se provodi njihova resocijalizacija sa ciljem njihovog lakšeg povratka i uključenja u tu istu zajednicu.

Kako je navedeno, zatvorske ustanove kao specifične sredine uz stanovita ograničenja i propisan način življenja, kod zatvorenika izazivaju različite reakcije, posebice kod osoba koje se prvi puta nalaze u takvoj sredini.⁶ Reakcije zatvorenika mogu biti različite, od povlačenja u sebe, samoozljeđivanja, samoubojstva, nasilja (fizičkog ili psihičkog) usmjerenog prema zatvorenicima, službenicima, agresije prema predmetima... U većini slučajeva, osobe koje se po prvi put susretnu sa deprivacijom, oduzimanjem slobode, počinju tražiti ljude s kojima bi se mogli zblížiti. U tom trenutku radi se o ranjivoj skupini, pa tako u većini slučajeva postaju članovi određenih supkultura unutar zatvoreničke populacije. Te supkulture istima pružaju osjećaj pripadnosti, sigurnosti i stjecanju određenog statusa. Želeći dokazati pripadnost, osobe su spremne uz primjenu sile, ostvarivati zapovijedi sukladno hijerarhijskoj uređenosti grupe. Predmet radnje ovisi od naloga grupe u koju je prihvaćen.

⁵ Singer, M., Kovčo Vukadin, I., Cajner Mraović, I., Kriminologija, treće, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Nakladni zavod Globus, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2002., str. 73.

⁶ Ministarstvo pravosuđa, Uprava za zatvorski sustav, Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2016. godinu, str. 104., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20informacijama/Registri%20i%20baze%20podataka/Izvjescje%20o%20stanju%20i%20radu%20kaznionica%20zatvora%20i%20odgojnih%20zavoda%20za%202016.pdf>, (u daljnjem tekstu: Izvješće UZS) str. 17. „U ukupnoj zatvoreničkoj populaciji na dan 31.12.2016. godine, nalazi se 37% ranije neosuđivanih osoba, 17% osoba koje su ranije bile osuđene na uvjetnu i/ili novčanu kaznu te 46% onih koji su ranije bili na izdržavanju zatvorske kazne. Od zatvorenika i maloljetnika koji su prvi puta na izdržavanju zatvorske kazne, 68% nije ranije osuđivano, a preostalih 32% ranije je osuđivano na uvjetnu ili novčanu kaznu“. (10.1.2019.)

Najzastupljenije kazneno djelo počinjeno u zatvorskim ustanovama, počinjeno je na štetu službenih osoba. U objašnjenju navedenog od koristi može biti neoasocijativna teorija nasilničkog ponašanja. To je vrlo važna teorija vezana uz ratno i poratno razdoblje u nekoj zemlji. Riječ je zapravo o teoriji koju bismo mogli nazvati teorijom lošeg sjećanja – ona kaže da se ta loša sjećanja u nas usađuju poput mreže. Bitno je, naime, da se ta loša sjećanja međusobno povezuju. Ne prečesto, ali ipak dovoljno da bi bilo značajno, jedno negativno sjećanje aktivira drugo.⁷ Jedno od češćih objašnjenja zatvorenika koji su napali pravosudnog policajca, bilo je da mrzi odoru i da ne podnosi autoritet. Općenito, delinkventno je ponašanje reakcija socioloških okolnosti ili bioloških osobitosti svake individue, a još ako se nalazi u takvoj sredini kao što je zatvorska, okružen sa delinkventnim osobama i njihovim negativnim utjecajem, vrlo je mala granica da osoba i sama slijedi zatvorenički kodeks ponašanja.

Prema prijavljenim kaznenim djelima unutar zatvorskog sustava, može se reći da je postotak izuzetno nizak s obzirom o kakvoj se socijalnoj sredini i osobitostima osoba radi.⁸

2.2. Tamna brojka počinjenih kaznenih djela u zatvorskom sustavu

Često se, potpuno opravdano, postavlja pitanje odražavaju li doista statistički podaci o kriminalitetu realno opseg i kretanje počinitelja i kaznenih djela na nekom području, drugim riječima do koje se mjere razlikuje stvarni kriminalitet od registriranog kriminaliteta koji pratimo statističkim pokazateljima. U tom kontekstu prije svega se ističe postojanje neotkrivenog kriminaliteta i njegove tzv. „tamne brojke“.⁹

Za razliku od policije i državnog odvjetništva, gdje postoji problem kod neotkrivenih počinitelja kaznenih djela, u zatvorskom sustavu je problem ne prijavljivanja počinjenih kaznenih djela. Prvenstveno se to odnosi na nespremnost žrtve da podnese prijavu o počinjenom djelu i počinitelju. Kao što je vidljivo iz podataka o počinjenim kaznenim djelima u 2017. godini, nema evidentiranog niti jednog kaznenog djela nanošenja tjelesnih ozljeda, krađe, prijetnje, kaznenog

⁷Singer, Kovčo Vukadin, Cajner Mraović, op. cit. (bilj. 5), str. 163 -164.

⁸Izvješće UZS, str. 20. „Prema strukturi kaznenih djela, najveći udio u ukupnom broju zatvorenika osuđenih prema KZ/97 (stanje na dan 31.12.2016.) čine zatvorenici koji su počinili imovinsko kazneno djelo (39%) i djelo protiv života i tijela (30%). Slijede kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (7%), protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (6%) i djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine (3%). Str.25. U odnosu na ukupan broj zatvorenika osuđenih prema KZ/11, najveći udio čine zatvorenici koji su počinili imovinska kaznena djela (45,53%) i kaznena djela protiv zdravlja ljudi (16,07%). Slijede skupine zatvorenika koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela (10,50%) te seksualna kaznena djela (ukupno 8,15%, odnosno, 4,15% protiv spolne slobode i 4,00% spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta)“ (10.1.2019.)

⁹ Singer, Kovčo Vukadin, Cajner Mraović op. cit. (bilj. 5), str. 132.

djela protiv spolne slobode. Očito se radi o strahu žrtava od osвете drugih zatvorenika, sramoćenja, nepoznavanja bića kaznenog djela ili smatraju da je to u tim okolnostima normalno.¹⁰ Ne možemo zanemariti ni ulogu službenih osoba u stopi otkrivenosti počinjenih kaznenih djela na što utječe nedovoljna stručnost, nezainteresiranost i nedostatak empatije.

Obzirom na provedena brojna istraživanja „tamne brojke“ kriminaliteta i zaključak da broj počinitelja kaznenih djela i počinjenih kaznenih djela veći nego što pokazuju statistički podaci, možemo donijeti isti zaključak i za zatvoreničku populaciju.

2.3. Normativni elementi počinjenih kaznenih djela zatvorenika

- Napad na službenu osobu (čl. 315.)¹¹

Napad na službenu osobu jedino je kazneno djelo u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu koje u svom opisu pored vojne osobe, policijskog službenika, ovlaštene osobe Vojne policije spominje i službenu osobu kojoj je povjereno čuvanje osoba kojima je na temelju zakona oduzeta sloboda (pravosudni policajac).¹² Pored službene osobe, odredba članka odnosi se i na osobe koje pomažu službenoj osobi. Preduvjet da bi se ostvarilo biće kaznenog djela je da se napad dogodi prilikom obavljanja službene dužnosti. Radnja kaznenog djela kao voljnog ponašanja čovjeka, u konkretnom predmetu, je djelovanje osobe kojoj je oduzeta sloboda, a da pri tome napada službenika pravosudne policije. Pored napada, radnja kaznenog djela može se ostvariti i pružanjem otpora službenoj osobi. Otpor mora biti praćen silom ili prijetnjom uporabe sile. Ukoliko radnjom kaznenog djela dođe do opasnosti po život ili tijelo, tjelesne ozljede službene osobe ili osobe koja joj pomaže, ostvaruju se poseban oblik kaznenog djela. Ovako definiran propis jasno zaštićuje službenika pravosudne policije u obavljanju svojih poslova.

¹⁰ Predmet iz prakse: 2016. godine nakon što je ukinut istražni zatvor, zatvorenik je prijavio psihička i fizička zlostavljanja počinjena od strane zatvorenika s kojima je boravio u sobi. Osim navedenih zlostavljanja, prijavio je i prisilu na oralno zadovoljavanje i silovanje drškom metle. Sve se to događalo kroz jedan duži vremenski period. U međuvremenu isti zatvorenik je izlazio iz sobe više puta (liječnik, odvjetnik...) i nikome nije prijavio zlostavljanja kojima je bio podvrgnut prilikom boravka u sobi.

¹¹ KZ, čl. 315.

¹² Turković, K., Novoselec, V., Grozdanić, V., Kurtović Mišić, A., Derenčinović, D., Bojanić, I., Munivrana Vajda, M., Mrčela, M., Nola, S., Roksandić Vidlička S., Tripalo, D., Maršavelski A., ., Komentar Kaznenog zakona, Narodne novine d.d., Zagreb, 2013. str. 392. navodi da slična odredba postoji u njemačkom Kaznenom zakonu u čl. 113. Za razliku od prijašnjeg uređenja „zakonitom odlukom ili na zakonit način oduzeta sloboda“, zakonodavac se odlučio za termin „na temelju zakona“, čime je pokriveno postupanje prema službenicima pravosudne policije, a kasnije se utvrdi da je osobama sloboda bila oduzeta na nezakonit način.

Stavak 5. omogućava oslobođenje od kazne počinitelja svih naprijed opisanih oblika kaznenog djela koji je na ostvarenje bio izazvan protuzakonitim, bezobzirnim ili osobito grubim postupanjem službene osobe ili osobe koja joj ovlašteno pomaže.¹³

- **Razbojništvo (čl. 230.)¹⁴**

Počinitelj kaznenog djela može biti bilo koja osoba. Radnja počinjenja sastoji se od dvije djelatnosti koje se smatraju jedinstvenom radnjom počinjenja. Prva djelatnost sastoji se u protupravnom oduzimanju tuđe pokretne stvari s namjerom da je se prisvoji (složeno kazneno djelo) uz uporabu sile protiv osobe ili prijetnju da će se izravno napasti na život ili tijelo osobe. Djelo je moguće ostvariti samo s namjerom. U drugom djelu, radnja se ostvaruje ukoliko je pribavljena znatna materijalna korist ili je prilikom počinjenja korišteno oružje ili opasno oruđe. Najčešći slučaj koji se događa u zatvorskom sustavu su upravo ova dva opisa. Zatvorenici uslijed prijetnje da će napasti na njihovo tijelo ili život uz prijetnju nekog improviziranog sredstva (bodež, sječivo, metalna cijev...) budu prisiljeni postupati na svoju materijalnu štetu u korist drugih zatvorenika. Tamna brojka ove vrste kaznenih djela je izuzetno velika. Kazneno djelo unutar zatvorskog sustava teško je dokazivo jer u većini slučajeva ne postoji volje ni želje za prijavom, a ukoliko službenici pravosudne policije i posumnjaju u protupravne radnje, žrtve ne žele javno iskazivati i teretiti počinitelje. Razlog tome je strah od osvete. Prouzročenje smrti osobe, najteži je oblik kaznenog djela.

- **Prijetnja (čl. 139.)¹⁵**

Kao i kod kaznenog djela napada na službenu osobu počinitelj kaznenog djela je zatvorenik, s time da u ovom slučaju počinitelj može biti i osoba u svojstvu posjetitelja koja ulazi ili se nalazi u kaznenom tijelu ili blizini štice objekta. Prijetnja mora biti ozbiljna i biti u vezi s radom ili položajem službene osobe. Znači, radnja kaznenog djela sastoji se u upućenoj ozbiljnoj prijetnji zlom da bi se službenu osobu ustrašio ili uznemirio. Tako upućena prijetnja, mora kod

¹³ Veić, P. Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000., str. 203.

¹⁴ KZ., čl. 230., st. 1.

¹⁵ KZ., čl. 139., st. 3. „Ako je kazneno djelo iz stavka 1. i 2. počinjeno prema službenoj ili odgovornoj osobi u obavljanju javne ovlasti ili u vezi s njezinim radom ili položajem, ili prema novinaru u vezi s njegovim poslom, ili prema odvjetniku u obavljanju njegove djelatnosti, ili prema većem broju ljudi, ili ako je prouzročilo veću uznemirenost stanovništva, ili ako je osoba kojoj se prijeti dulje vrijeme stavljena u težak položaj, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina“.

žrtve izazvati strah, uznemirenost ili se mora nalaziti u teškom položaju. Pozitivno rješenje ove odredbe je u tome da u kvalificiranom obliku djela, prijetnja može biti upućena većem broju ljudi, čime se riješio nedostatak prijašnjih normativnih uređenja. Novina je i da je kaznenim djelom dodana i prijetnja prema novinaru u vezi s njegovim radom. Za razliku od stavka 1. i 2., kazneni postupak za prijetnju iz st. 3. vodi se po službenoj dužnosti.

- **Ubojstvo¹⁶ (čl. 110.) u svezi članka 37. KZ-a¹⁷**

Kazneno djelo ubojstva spada u jednostavna kaznena djela, štiteći jedno pravno dobro, život. Radnja počinjenja opisana u biću kaznenog djela je lišenje života drugoga. Može se ostvariti činjenjem ili nečinjenjem. Ubojstvo je počinjeno u vrijeme kada je počinitelj poduzeo radnju počinjenja ili u slučaju nečinjenja, propustio učiniti dužnu radnju što je dovelo do posljedice tj. smrti osobe. Počinitelj može biti bilo koja osoba. U našem slučaju radi se o poticanju na ubojstvo zatvorenika od strane zatvorenika. Poticatelj je također zatvorenik. Poticatelj da bi bio kažnjen također mora htjeti dovršenje djela. Za neprikladni pokušaj poticanja, postoji mogućnost oslobođenja od kazne.

U stavku 1. nalazi se definicija poticanja, međutim način poticanja nije pobliže definiran. To može biti npr. nagovaranje, izražavanje želje, zapovijed, molba, obećanje nagrade, ukazivanje na povoljniju priliku i sl.¹⁸

- **Ubojstvo (čl. 110.) u svezi čl. 34. KZ-a¹⁹**

Prethodno je navedena radnja ubojstvo prema kojoj pokušaj počinje radnjom koja neposredno prethodi radnji kojom se ostvaruje zakonom određeno obilježje kaznenog djela, pri čemu između tih dviju radnji ne postoji znatni prostorni i vremenski diskontinuitet. Radnja mora biti drugačija od radnje počinjenja iz bića kaznenog djela, ali s njom logički mora činiti prirodno jedinstvo, manifestirajući se kao početak napada na zaštitni objekt, život. Kod kaznenog djela ubojstva, kao jednostavnog kaznenog djela, postoji problem utvrđivanja radnje kojom se ostvaruje biće kaznenog djela jer radnja nije pobliže opisana. Da bi se radilo o pokušaju počinjenja mora donijeti bezuvjetnu odluku da počini kazneno djelo. Nije dovoljna samo

¹⁶ KZ., čl. 110.

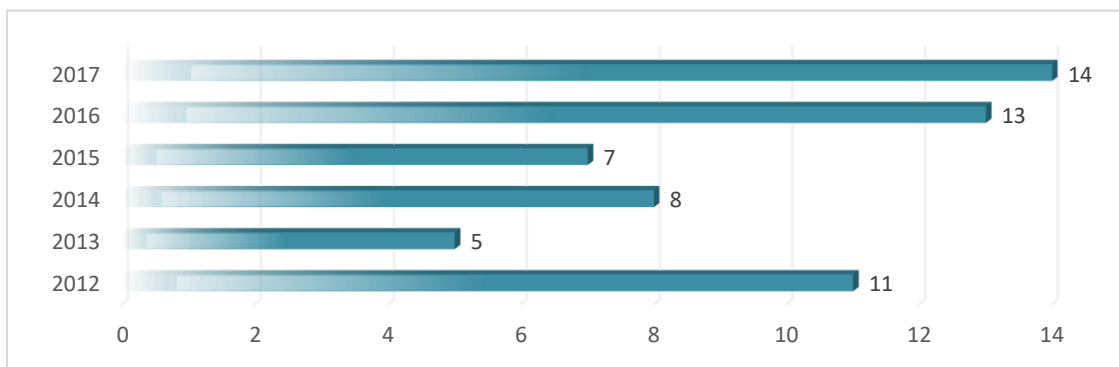
¹⁷ KZ., čl. 37.

¹⁸ Turković, K. i dr. op. cit. (bilj. 12), str. 56.

¹⁹ KZ., čl. 34.

sklonost da se počini kazneno djelo. Pokušaj težih kaznenih djela prema Kaznenom zakonu uvijek je kažnjiv, pokušaj lakših kaznenih djela kažnjiv samo kad zakon to izričito propisuje. Lakša kaznena djela su za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora do pet godina, a teža kaznena djela su ona za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža. Ukoliko se radi o neprikladnom pokušaju, počinitelj može biti oslobođen od kazne. Npr. zatvorenik neprikladnim sredstvom (kemijskom olovkom) napada drugog zatvorenika i zadaje mu lakše tjelesne ozljede.

Slika 1. Grafički prikaz broja prijavljenih kaznenih djela zatvorenika tijekom izdržavanja kazne zatvora²⁰

Kao što je vidljivo, broj prijavljenih kaznenih djela je u porastu za promatrano vremensko razdoblje. Iako se u godišnjem izvješću Ministarstva pravosuđa prikazuju podaci za kaznena djela počinjena od strane zatvorenika, treba se napomenuti da je tu kvalifikacija kaznenog djela opisana od strane službenika kaznenih tijela. Znači, u većini slučajeva ne postoji potvrda nadležnog državnog odvjetništva o pokretanju postupka ili odustajanju od započinjanja kaznenog postupka. Navedene podatke potrebno je sa određenom dozom opreza uzeti kao relevantne.

2.4. Postupak zbog počinjenja novoga kaznenog djela tijekom izdržavanja kazne

Ako zatvorenik počini koje drugo kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, upravitelj će o tome odmah obavijestiti nadležnoga državnog odvjetnika. Upravitelj može

²⁰Izvješće UZS, str. 104., dostupno na:

<https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20informacijama/Registri%20i%20baze%20podataka/Izvjescje%20o%20stanju%20i%20radu%20kaznionica%20zatvora%20i%20odgojnih%20zavoda%20za%202016.pdf> (3.12.2018.).

Podaci za 2017. godinu dobiveni u Upravi za zatvorski sustav i probaciju, Središnji ured, Sektor osiguranja, elektronička baza podataka.

narediti privremeno odvajanje zatvorenika od ostalih zatvorenika u skladu sa člankom 135. i 136. ovoga Zakona, do odluke suda.²¹

Zakon o izvršavanju kazne zatvora u članku 149. stavak 1. propisuje da ako zatvorenik na izdržavanju kazne zatvora počini kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, a za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, kaznit će se stegovno.

Ova odredba nije u skladu s odredbom članka 53. stavak 3. KZ-a. Ista odredba članka propisuje da kad osuđenik za vrijeme izdržavanja kazne zatvora, kazne dugotrajnog zatvora ili maloljetničkog zatvora počini kazneno djelo za koje je zakonom propisana kazna od jedne godine zatvora ili blaža kazna, primijenit će se stegovna mjera.

Odredba članka 204. Zakona o kaznenom postupku²² nalaže svim tijelima državne vlasti kao i svim pravnim osobama da su dužne prijaviti kaznena djela za koje se progoni po službenoj dužnosti uz navođenje svih dokaza koji su im poznati te poduzeti sve radnje i mjere da bi se sačuvali tragovi kaznenog djela, predmeti na kojim je ili kojima je počinjeno kazneno djelo te drugi dokazi.

U stavku 2. člana 149. Zakona o izvršavanju kazne zatvora se propisuje, da ako zatvorenik počini koje drugo kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti, upravitelj će o tome odmah obavijestiti nadležnoga državnog odvjetnika.²³

Europska zatvorska pravila navode da kazneno djelo za koje se sumnja da je počinjeno u zatvoru istražiti će se na isti način kao što bi to bilo na slobodi te će se postupati na način sukladan nacionalnom zakonu.²⁴

²¹ Zakon o izvršavanju kazne zatvora, Narodne novine, br. 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03 - pročišćeni tekst, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13. (u daljnjem tekstu ZIKZ), vidi čl. 149. st. 2.

²² Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17.

²³ Europski sud za ljudska prava, (Prvi Odjel), Odluka, Zahtjev br. 49635/10, Milenko Toth protiv Hrvatske zasjedajući dana 6. studenog 2012. godine. Podnositelj je prigovarao temeljem čl. 4. Protokola br. 7, da je bio dva puta suđen i osuđen za isto djelo. Podnositelj je također prigovarao temeljem čl. 6. Konvencije protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (u daljnjem tekstu: Konvencija) da je kazneni postupak protiv njega bio pokrenut unatoč tome što oštećenici nisu podnijeli kaznenu prijavu protiv njega. Konačno, prigovarao je i temeljem čl. 13., da nije imao na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo. Naime, zatvorenik na izdržavanju kazne zatvora u Kaznionici u Lepoglavi nakon što je iscrpio sve pravne instance u RH podnio je zahtjev ESLJP u kojem je između ostalog, tvrdio da je povrijeđeno pravilo *ne bis in idem*. Nakon provedenog postupka, sud je jednoglasno odbio zahtjev podnositelja.

[https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/TOTH%20\(2\)%20-%20Odluka%20o%20nedopu%C5%A1tenosti%20-%2006.11.2012.pdf](https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/TOTH%20(2)%20-%20Odluka%20o%20nedopu%C5%A1tenosti%20-%2006.11.2012.pdf) (31.12.2018.)

²⁴ European Prison Rules, Council of Europe, June 2006., Part IV., vidi čl. 55.

Stavak 3. istoga članka određuje da ukoliko zatvorenik za vrijeme boravaka izvan kaznenog tijela počini kazneno djelo, a koje se progoni po službenoj dužnosti, policijska uprava i državno odvjetništvo o počinjenom kaznenom djelu obvezni su obavijestiti kaznionicu, odnosno zatvor.

Kaznena djela za koje se progoni po privatnoj tužbi:

- tjelesna ozljeda, čl. 117. stavak 1. KZ-a,
- prisila, čl. 138 stavak 1. KZ-a,
- kaznena djela iz Glave XV KZ-a,
- utaja, čl. 220 stavak 6. KZ-a,
- uništenje i oštećenje tuđe stvari, čl. 235 stavak 1. KZ-a,
- kaznena djela iz čl. 228. stavka 1., čl. 229., čl. 230. stavka 1., čl. 234. i čl. 236. stavka 1. i 2. KZ-a počinjena na štetu bračnog ili izvanbračnog druga, životnog partnera ili neformalnog životnog partnera, srodnika po krvi u ravnoj lozi, brata ili sestre, posvojitelja, posvojenika ili na štetu osobe s kojom počinitelj živi u zajedničkom kućanstvu, progone se po privatnoj tužbi,
- neprijavljivanje počinjenog kaznenog djela, članak 302 stavak 2. KZ-a...

Uzimajući u obzir težinu kaznena djela koja se progone po privatnoj tužbi i uzimajući u obzir odredbu članak 145. stavak 4. Zakona o izvršavanju kazne zatvora koji navodi da je teži stegovni prijestup i svako drugo ponašanje koje je kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, ova gore navedena ostaju stegovno netretirana, što zbog toga što policijska uprava i državno odvjetništvo nemaju obavezu prijave počinjenja tih djela kaznenom tijelu, a i sama odredba zakona isključuje mogućnost vođenja stegovnog postupka.

Što se tiče samog Zakona o izvršavanju kazne zatvora i reguliranja postupaka prilikom počinjenja, prijavljivanja i kažnjavanja počinjenog kaznenog djela od strane zatvorenika u isti je određen u jednom članku, bez propisivanja postupka službenika pravosudne policije oko osiguranja samog mjesta događaja i poduzimanja daljnjih radnji.

2.5. Postupak službenika pravosudne policije prilikom postojanja osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela od strane zatvorenika

U priloženom grafičkom prikazu prikazano je postupanje službenika pravosudne policije prilikom saznanja da je počinjeno kazneno djelo. Postupanje službenika pravosudne policije

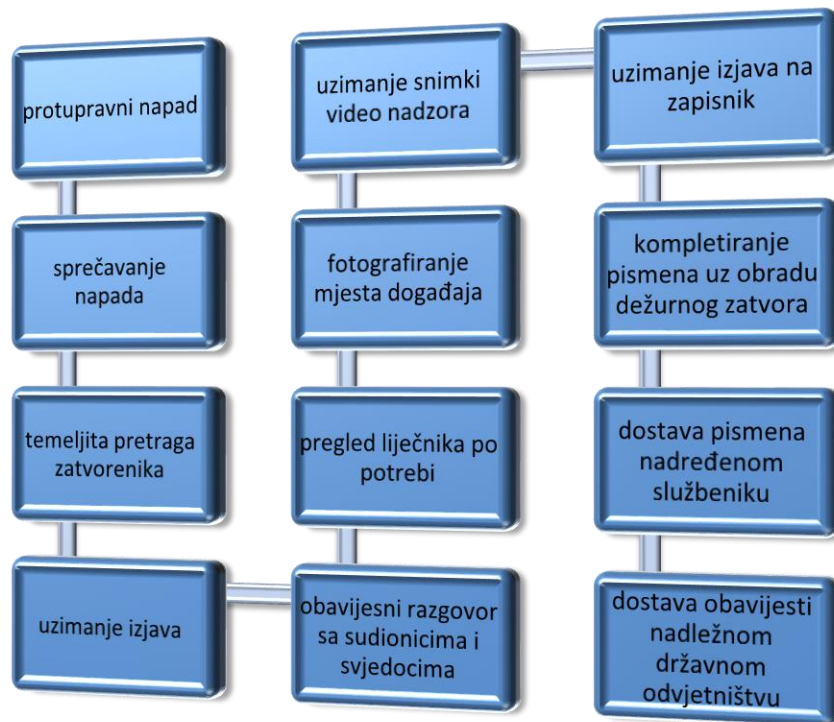
vodi se pravilima kriminalistike. Samo kriminalističko istraživanje je mikroanaliza, rekonstrukcija događaja iz prošlosti – vjerojatnog kaznenog djela. Ona istraživanjem neposredno rekonstruira stvarnu, objektivnu i subjektivnu strukturu kaznenog djela.²⁵

Kriminalističko istraživanje je prema tome cjelina s tipiziranim sustavom i redoslijedom radnji. Cjelina s takvim značajkama shvaća se u sociologiji kao procedura. Kao tipični dijelovi cjeline (podsustavi radnji), kriminalističke procedure su radnje prvog zahvata, prikupljanja obavijesti, pronalaska i osiguranja predmeta nositelja dokaza, potražne djelatnosti itd.²⁶

Prema nekim stajalištima, kriminalistika se dijeli na represivnu i preventivnu kriminalistiku. Represivna kriminalistika ili kriminalistika u užem smislu, strogom, smislu riječi je prema tim stajalištima nužna komponenta radnji prikupljanja podataka o kaznenom djelu i počinitelju u stadiju otkrivanja i vođenja kaznenog postupka.²⁷

Radi učestalosti počinjenja, prikazat će se način postupanja prilikom počinjenja kaznenog djela opisanog u odredbi članka 315. stavak 1. i stavak 2. KZ-a „Napad na službenu osobu“ kao jedno od najčešće prijavljivanih kaznenih djela u Upravi za zatvorski sustav i probaciju.

Slika 2. Grafički prikaz postupanja prilikom napada na ovlaštenu službenu osobu

²⁵ Pavišić, B., Modly D., Veić, P., Kriminalistika, knjiga prva, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2006. str. 33.

²⁶ Ibid., str. 34.

²⁷ Loc. Cit., str. 34.

Prilikom neposrednog protupravnog napada zatvorenika na službenika pravosudne policije, službenik u prvom redu postupa prema zatvoreniku sa ciljem da odbije istodobni protupravni napad koristeći sredstva prisile, a pritom poštujući temeljna načela²⁸:

- 1. načelo legitimnosti** – ovlast službenika za primjenu sredstava prisile,
- 2. načelo zakonitosti** – obveza poštivanja i provođenja svih akata koji su donijeti temeljem ustava, zakona ili podzakonskih akata. Ono također uključuje međusobni sklad akata, od nižih prema višima.
- 3. načelo razmjernosti** – od više mjera kojima je moguće izvršiti službeni zadatak policijski službenici moraju odabrati onu koja, u tom slučaju, dovodi do najmanjih štetnih posljedica, primijeniti onu ovlast s kojom se postiže cilj postupanja uz nastajanje što manje štetnih posljedica za osobe prema kojima se ovlast primjenjuje. Mjera ne smije biti poduzeta kada je izvjesno da će izazvati posljedice koje nisu povezane s ciljem postupanja ili nisu u razmjeru s prijetjećom opasnosti. Poduzimanje mjere dopušteno je dok se ne ostvari svrha postupanja ili dok se ne uvidi da se svrha ne može ostvariti.²⁹
- 4. načelo neophodnosti** – policijska uporaba sredstava prisile predstavlja *ultima ratio*, da nijedna druga manje opasna sredstva ne jamče učinkovito postupanje.
- 5. načelo postupnosti** – obvezuje na izvršenje službenih zadataka, korak po korak, pri čemu naredni korak predstavlja teži zahvat, teže sredstvo prinude.
- 6. načelo preciznosti** – djelovanje koje u konkretnoj uporabi nanosi najmanje štetnih posljedica, odnosno koje je najprije ograničeno samo na određenu osobu, zatim prema određenim dijelovima tijela ili drugim objektima kojima se nanosi najmanje štetnih posljedica.
- 7. načelo selektivnosti** – uvažavanje određenih okolnosti prisutnih kod osoba prema kojima se rabi vatreno oružje i kao način djelovanja prema određenoj osobi koja se nalazi u skupini većeg broja osoba ili objekata. Za praksu su bitni kriteriji selekcije. Među njima treba spomenuti značajke: dob, spol, stanje, svojstva osoba i prostora.³⁰

²⁸ Ivanda, S., Policijsko upravno pravo (posebni dio upravnog prava), Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Grafika Osijek, Osijek, 2011., str. 45 – 50. Autor navodi temeljna načela u obavljanju poslova državne uprave/policije; načela zakonitosti, javnosti, samostalnosti, efikasnosti, suradnje s drugim pravnim subjektima i građanima, zaštite života ljudi i dostojanstva osobe, postupnosti, razmjernosti i načelo suradnje s inozemnom policijom.

²⁹ Pavišić, B., Kamber, K., Parenta I., Kazneno pravo Vijeća Europe, Izvori-komentari-praksa, drugo izdanje, Paradox, d.o.o. Rijeka, Rijeka, 2016., str. 23. “Koncept razmjernosti u europskom pravu ljudskih prava odnos je sredstava i cilja prema kojemu je sredstvo kojim se ide za ciljem ne smije biti disproporcionalno s obzirom na sve okolnosti. U tom smislu razmjernost je korektiv doktrine margine nacionalne prosudbe jer nacionalna vlast mora uspostaviti pravu mjeru odnosa zaštite općih interesa i prava pojedinaca (*Zubani v. Italy*)“.

³⁰ Veić, op. cit. (bilj. 13), str. 133 – 151.

Nakon odbijanja napada i neutralizacije aktivnog/pasivnog otpora zatvorenika, službenici pravosudne policije obavljaju djelomičnu pretragu zatvorenika, a kad se stvore sigurnosni uvjeti i temeljitu pretragu zatvorenika. Ista se poduzima iz razloga otklanjanja opasnosti od skrivanja nedozvoljenih, a po službenike ili zatvorenika opasnih stvari ili tvari. Predmet napada ili pronađene nedozvoljene stvari ili tvari se oduzimaju te se zatvoreniku predaje potvrda o privremenom oduzimanju predmeta. Sukladno zakonskim propisima, nakon primjene sredstava prisile obavezan je liječnički pregled zatvorenika koji se ponavlja nakon proteka od dvanaest sati nakon primjene.

Ukoliko je tijekom napada zatvorenika na službenika pravosudne policije došlo do nastanka ozljeda ili na traženje službenika, službenik pravosudne policije upućuje se na liječnički pregled.

O događaju službenik pravosudne policije piše Službenu zabilješku i ispunjava Izvješće o primjeni sredstava prisile sukladno pravilima kriminalistike odgovarajući na temeljita ili glavna „zlatna“ pitanja kriminalistike koja stvaraju cjelinu istražnih zadaća ustrojena prema pojedinim pitanjima.³¹

Sa zatvorenikom se obavlja obavijesni razgovor o okolnostima njegovog postupka, te se od istog traži pismeno očitovanje o događaju. Dežurni zatvora o obavljenom razgovoru sa službenicima i zatvorenikom sastavlja Izvješće o događaju. Nakon dobivenih saznanja o događaju, dežurni zatvora ispituje okolnosti koje je saznao iz obavljenih razgovora (povod napada, eventualno nastale ozljede i izazvanu materijalnu štetu, utvrđivanje mogućih svjedoka događaja, obavijesni razgovor sa zatvorenicima koji su mogli imati saznanja o inkriminiranom događaju i njegovom razlogu, pokrivenost područja događaja video nadzorom).

Nakon misaone rekonstrukcije događaja i postavljanja verzije, dežurni zatvora poduzima potrebne radnje da bi se stanje fiksiralo pomoću fotografije. Pregledava se snimka video nadzora, koja se po potrebi snima na prijenosni uređaj za pohranu podataka u svrhu daljnjeg korištenja u postupku. Traži se pismeno očitovanje od drugih zatvorenika koji imaju saznanja o događaju. Ako okolnosti to zahtijevaju pristupa se pretrazi prostorije u kojoj zatvorenik boravi o kojoj se sastavlja Zapisnik o obavljenoj o obavljenoj pretrazi. Nastala materijalna šteta se evidentira na obrazac „Prijava nastale materijalne štete“.

Radi razjašnjavanja nedoumica od svih sudionika uzima se Izjava na zapisnik. Izjavu na zapisnik uzima dežurni zatvora ili nadređeni mu službenik i zapisničar. U konačnici, dežurni zatvora u prilogu svoga izvješća dostavlja sva prikupljena pismena te ih predaje neposredno

³¹ Pavišić, Modly, Veić, op. cit. (bilj. 25) str. 169.

nadređenom službeniku, voditelju odjela osiguranja. Voditelj odjela osiguranja, ukoliko procijeni da određene stvari treba dodatno utvrditi ponavlja izvršene radnje ili poduzima druge potrebite radnje. O svemu usmeno i pismeno obavještava upravitelja kaznenog tijela dajući svoje mišljenje o opravdanosti primijenjenih sredstva prisile.

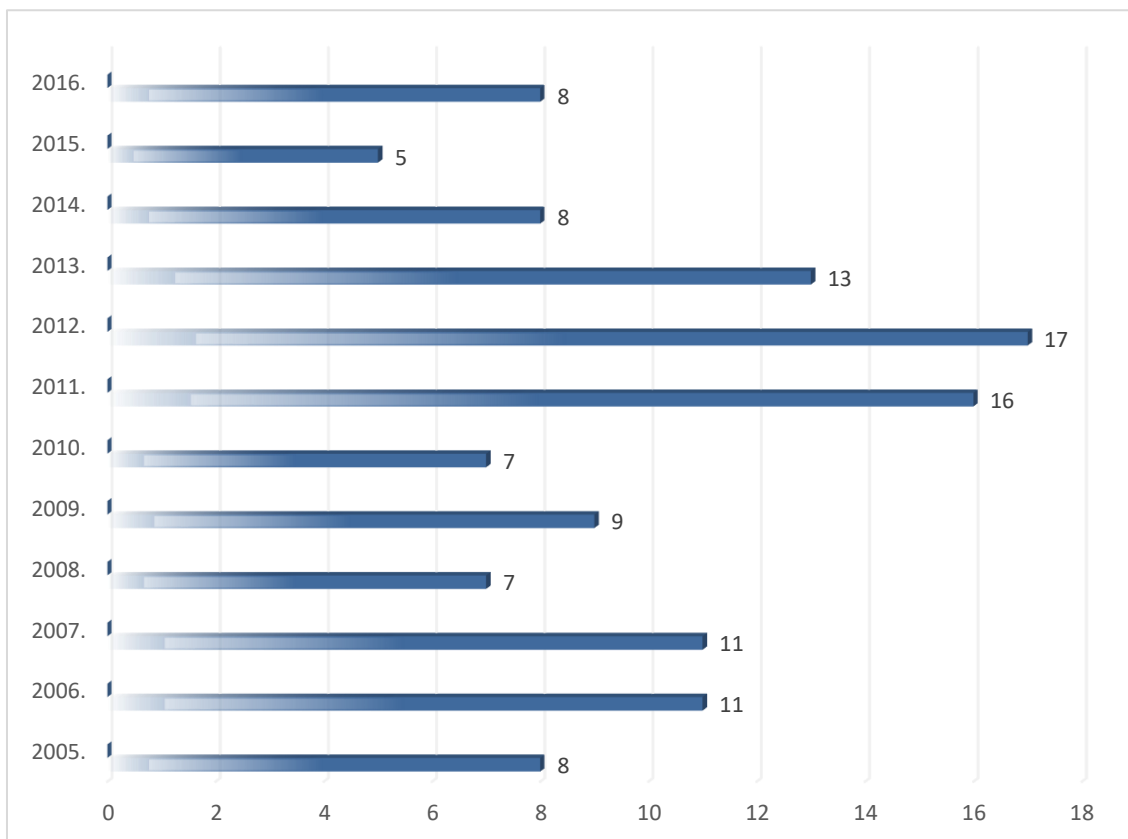
Ako postoje određene nejasnoće u događaju, upravitelj nalaže provjeru istih. Nakon završene obrade spornog događaja, sukladno odredbi članka 149. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, upravitelj će o tome odmah obavijestiti nadležnog državnog odvjetnika.

Ukoliko je potrebno pružanje hitne liječničke pomoći sudionicima spornog događaja, sa svim opisanim radnjama se zastaje. Radnje se nastavljaju kad se steknu uvjeti za njihovo izvođenje (stabilno zdravstveno stanje).

Sukladno odredbi članka 145. stavak 4. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti tretira se i kao stegovni postupak.

Postupak o stegovnoj odgovornosti vodi i odluku donosi upravitelj ili osoba koju on odredi.

Slika 3. Grafički prikaz broja napada na zaposlenike kaznenih tijela³²

³² Ministarstvo pravosuđa, Uprava za zatvorski sustav, Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2010. str. 56 i 2016. godinu, str. 91., dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20informacijama/Registri%20i>

Broj napada na službenike zatvorskog sustava je s obzirom na promatrano razdoblje između pet i sedamnaest napada. Najveći broj napada zabilježen je 2012. i 20111. godine. Važno je napomenuti da je u tom periodu ukupno brojno stanje zatvorenika bilo najveće. Pad ukupnog brojnog stanja zatvorenika, proporcionalno prati pad napada na zaposlenike.³³

2.6. Suradnja Uprave za zatvorski sustav i probaciju i Ravnateljstva policije

Dana 15. prosinca 2009. godine potpisan je dokument pod nazivom „Standardna operativna procedura“ (u daljnjem tekstu: SOP), a koji propisuje međusobnu suradnju na razmjeni kriminalističko obavještajnih podataka između Uprave za zatvorski sustav i Uprave kriminalističke policije. Stupanjem na snagu SOP-a formalno i sustavno je uređena suradnja između Ravnateljstva policije i Uprave za zatvorski sustav na području prikupljanja i razmjene kriminalističko obavještajnih podataka kao osnova za početak kriminalističkog istraživanja.

U smislu ove Standardne operativne procedure pod pojmom kriminalističko obavještajnih podataka smatraju se podaci potrebni za sprječavanje i otkrivanje kaznenih djela i prekršaja, radi pronalaska počinitelja kaznenih djela i prekršaja te održavanja reda i sigurnosti u zatvorima i kaznionicama.³⁴ Razmjena kriminalističko obavještajnih podataka između zatvorskog sustava i policije je obostrana.

Službenici Odjela osiguranja i službenici drugih ustrojstvenih jedinica zatvora i kaznionica prikupljaju i dostavljaju kriminalističko obavještajne podatke u pisanom obliku načelniku Odjela osiguranja zatvora ili kaznionice ili osobi koju on za to ovlasti.³⁵

[%20baze%20podataka/Izvjescje%20o%20stanju%20i%20radu%20kaznionica%20zatvora%20i%20odgojnih%20zavoda%20za%202016.pdf](#)

https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/uzs_za_2010.pdf (3.12.2018.).

³³ U Republici Sloveniji tijekom 2017. godine ukupno je bilo evidentirano 23 napada na zaposlenike, 8 pokušaja napada, 26 prijetnji, 5 lakših ozljeda zaposlenika i 9 ozljeda koje se vode kao psihičke traume. Vidi: Letno poročilo za 2017., Ministarstvo pravosodja, Uprava za izvršavanje kazenskih sankcij, Ljubljana, april 2018. (u nastavku: Letno poročilo za 2017.) str. 83., dostupno na: http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/Letna_porocila/180901_Letno_porocilo_2017.pdf (9.1.2019.)

³⁴ Standardna operativna procedura o načinu razmjene kriminalističko obavještajnih podataka između Ministarstva pravosuđa, Uprave za zatvorski sustav i Ministarstva unutarnjih poslova, Ravnateljstva policije, Zagreb, 2009., (u daljnjem tekstu: SOP-a), str.7.

³⁵ SOP-a, str. 9.

Načelnik Odjela osiguranja zatvora ili kaznionice ili osoba koju on za to ovlasti procjenjuje podatak prema njegovom značaju (nacionalni ili regionalni značaj), prema ocjeni rizika koji predstavlja i posljedici koja bi eventualno mogla nastupiti te vjerodostojnosti podatka i vjerodostojnosti izvora po modelu 4 X 4.³⁶

Nakon procjene kriminalističko obavještajnih podataka u slučaju da se radi o podacima od nacionalnog značaja, upravitelj zatvora ili kaznionice, odnosno osoba koju on za to ovlasti dostavlja ih Upravi kriminalističke policije uz obavijest Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav.³⁷

Procjena vrijednosti podataka vrši se kao u Ministarstvu unutarnjih poslova po modelu 4x4, a koji je propisan u čl. 45. Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenik.

Procjena podatka obavlja se na način da se procjenjuje pouzdanost izvora podatka i vjerodostojnost podatka.

Kodovi za procjenu pouzdanosti izvora podatka su:

KOD	ZNAČENJE	OPIS KODA
A	Pouzdan izvor	Ne postoji sumnja u pouzdanost, autentičnost i kompetentnost izvora ili je izvor u prošlosti bio pouzdan u svim slučajevima.
B	Najčešće pouzdan izvor	Izvor čije su se informacije, u prošlosti, pokazale točne u većini slučajeva.
C	Najčešće nepouzdan izvor	Izvor čije su se informacije, u prošlosti, pokazale netočne u većini slučajeva.
X	Neodređen izvor	Ne može se odrediti pouzdanost izvora ili postoji sumnja u pouzdanost, autentičnost i kompetentnost izvora.

³⁶ SOP-a, str. 9.

³⁷ SOP-a, str. 9.

Kodovi za procjenu vjerodostojnosti podatka su:

KOD	ZNAČENJE	OPIS KODA
1	Istinita	Policijskom službeniku je sa sigurnošću poznato da je podatak (informacija) istinita. Osobno poznato policijskom službeniku.
2	Vjerojatno istinita	Podatak (informacija) je osobno poznat izvoru, ali nije poznat policijskom službeniku.
3	Moguće istinita	Podatak (informacija) nije poznat osobno izvoru, ali je potkrepljena sa već zaprimljenim podacima (informacijama).
4	Neodređena	Podatak (informacija) nije poznat osobno izvoru te se ne može potkrijepiti sa već zaprimljenim podacima (informacijama).

Procjena podatka sastoji se od odabira jednog koda koji određuje pouzdanost izvora i jednog koda koji određuje vjerodostojnost podatka.³⁸

2.7. Specifična kaznena djela vezana uz zatvorski sustav³⁹

Kazneni zakon u Glavi XXVIII. propisao je u odredbi članka 299. da službena osoba koja protuzakonito oslobodi osobu kojoj je oduzeta sloboda ili joj pomogne u bijegu, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.⁴⁰

Kazneni zakon u Glavi XXIX. propisao je u odredbama članka 309. kazneno djelo „Pobuna osoba kojima je oduzeta sloboda“.

Odredbe članka u stavku 1. propisuju kaznu zatvora do tri godine za osobu koja se na temelju zakonite odluke kojom joj je oduzeta sloboda sudjeluje u okupljanju osoba kojima je oduzeta sloboda s ciljem da se nasilno oslobode, ili da zajednički napadnu službene osobe u toj ustanovi, ili da ih prisile da učine ili ne učine nešto protiv njihove dužnosti.

³⁸ Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenik (NN 89/10., 76/15.), čl. 45., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_89_2528.html (7.1.2019.)

³⁹ KZ, čl. 299. i čl. 309.

⁴⁰ Počinitelj kaznenog djela je isključivo službena osoba. Radnja kaznenog djela sastoji se u protuzakonitom oslobađanju ili pomaganju osobi kojoj je oduzeta sloboda da pobjegne. Bijeg može biti iz ustanove u kojoj se nalazi na temelju zakona ili prilikom sprovođenja van kaznenog tijela (sud, tijela državne uprave, zdravstvene ustanove...).

U stavku 2. propisuje kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina za zatvorenika koji uporabom sile ili prijetnjom da će izravno napasti na život ili tijelo neke osobe pobjegne iz ustanove.⁴¹

Prilikom počinjenja te vrste kaznenog djela, osoba može ostvariti i obilježja drugih kaznenih djela npr. zatvorenik ostvari prijetnju iz stavka 2. te napadne na život ili tijelo osobe. U tom slučaju govorimo o počinjenju više kaznenih djela tj. stjecaju kaznenih djela.⁴²

⁴¹ Počinitelji kaznenog djela mogu biti isključivo osobe kojima je oduzeta sloboda po bilo kojoj zakonskoj osnovi. Može se raditi o osobama kojima je temeljem rješenja nadležnog suda određena mjera istražnog zatvora ili osobama koje na temelju presude izdržavaju kaznu zatvora. Radnja podrazumijeva sudjelovanje u okupljanju većeg broja zatvorenika s namjerom postizanja određenih ciljeva koji nisu u skladu sa kućnim redom i zakonom, a da pri tome ugrožavaju red i sigurnost. Mjesto radnje kaznenog djela je u kaznenim tijelima bez obzira o kojem tipu se radilo. Teži, kvalificiraniji oblik kaznenog djela čine zatvorenici koji uporabom sile ili prijetnje da će izravno napasti na život ili tijelo neke osobe pobjegne iz kaznenog tijela.

⁴² „Stjecaj kaznenih djela, postojanje više kaznenih djela jednoga počinitelja za koja se, u pravilu, sudi istodobno. Idealni je stjecaj kada počinitelj jednom radnjom počini više kaznenih djela. U našem slučaju počinjena su raznovrsna kaznena djela te se radi o heterogenom idealnom stjecaju. Idealni stjecaj pretpostavlja jedinstvo radnje, bilo u prirodnom, bilo u pravnom smislu. Realni stjecaj postoji kada počinitelj s više radnji počini više kaznenih djela za koja mu se istodobno sudi. Kod obje vrste stjecaja sud je dužan najprije utvrditi pojedinačne kazne za sva kaznena djela, a onda od njih, prema posebnim pravilima, oblikovati jedinstvenu kaznu. Pritom sud može primijeniti metodu apsorpcije – prema kojoj najteža kazna predstavlja ujedno i jedinstvenu kaznu, metodu kumulacije – prema kojoj je jedinstvena kazna zbroj pojedinačnih kazni, te metodu asperacije – prema kojoj se jedinstvena kazna dobiva pooštivanjem najteže pojedinačne kazne, ali tako da je i gornja mjera jedinstvene kazne ograničena posebnim pravilima. Kod tzv. prividnoga stjecaja jedna ili više radnji ispunjavaju bića dvaju ili više kaznenih djela, ali se počinitelj osuđuje samo za jedno od njih prema načelu specijalnosti (specijalni zakon isključuje primjenu općega zakona), supsidijarnosti (primarni zakon isključuje primjenu supsidijarnoga) ili konsumpcije (gl. kazneno djelo isključuje sporedno)“. „Hrvatska enciklopedija“, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=58145> (8.1.2019.)

III. Normativno uređenje poslova Uprave za zatvorski sustav i probaciju sa osvrtom na akte koji uređuju postupanje službenika pravosudne policije

Zatvorski sustav reguliran je općim i posebnim normativnim odredbama kao i međunarodnim konvencijama i ugovorima. U opće propise valja ubrojiti postupovne propise. Temeljni posebni propis je Zakon o izvršavanju kazne zatvora donesen 1999. godine s posljednjom izmjenom i dopunom 2013. godine (u daljnjem tekstu Zakon) sa dvadeset tri prateća podzakonska akta. Izdajamo podzakonske akte koji u svom sadržaju reguliraju i uređuju status službenika pravosudne policije.

1. Odluka o ustrojavanju Službeničkog suda za državne službenike sustava izvršavanja kazne zatvora u Ministarstvu pravosuđa,⁴³
2. Uredba o zvanjima, znakovlju i uvjetima stjecanja zvanja državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima,⁴⁴
3. Uredba o odorama državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima te službenim vozilima,⁴⁵
4. Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile,⁴⁶
5. Pravilnik o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa,⁴⁷
6. Pravilnik o matici, osobniku i drugim evidencijama koje se vode u kaznionicama i zatvorima,⁴⁸
7. Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima,⁴⁹
8. Pravilnik o izobrazbi zaposlenika u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav,⁵⁰

⁴³ Odluka o ustrojavanju Službeničkog suda za državne službenike sustava izvršavanja kazne zatvora u Ministarstvu pravosuđa, NN, broj:144/11, 84/14, 28/15.

⁴⁴ Uredba o zvanjima, znakovlju i uvjetima stjecanja zvanja državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima, NN, broj: 79/02, 127/13.

⁴⁵ Uredba o odorama državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima te službenim vozilima, NN, broj: 88/11.

⁴⁶ Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile, NN, broj: 48/09, 66/10 (u daljnjem tekstu: PNPSP).

⁴⁷ Pravilnik o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, NN, broj: 61/02, 141/09, (u daljnjem tekstu: PSIZOSOUZSMP).

⁴⁸ Pravilnik o matici, osobniku i drugim evidencijama koje se vode u kaznionicama i zatvorima, NN, broj: 96/06.

⁴⁹ Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima, NN, broj: 48/09, (u daljnjem tekstu: Pravilnik o načinu obavljanja poslova osiguranja).

⁵⁰ Pravilnik o izobrazbi zaposlenika u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav, NN, broj: 81/02 i 55/05.

9. Pravilnik o posebnoj zdravstvenoj sposobnosti državnih službenika na poslovima osiguranja u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav,⁵¹
10. Pravilnik o načinu provedbe inspekcijskog nadzora nad radom kaznionica, zatvora i Centra za izobrazbu,⁵²

Zakon je temeljen na Ustavu Republike Hrvatske i međunarodnim pravilima, deklaracijama i konvencijama o ljudskim pravima, kao što su:

- Europska zatvorska pravila,
- Međunarodni ugovor o građanskim i političkim pravilima,
- Međunarodni ugovor o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima,
- Standardna minimalna pravila za postupanje sa zatvorenicima
- Načela za zaštitu svih osoba pod bilo kojim oblikom zadržavanja ili zatvora,
- Osnovna pravila za postupanje sa zatvorenicima,
- Pravila ponašanja za osobe u službi zakona,
- Načela medicinske etike za zdravstveno osoblje, posebno liječnike za zaštitu zatvorenika i pritvorenika protiv torture i ostalih nehumanih ili ponižavajućih kažnjavanja i postupanja,
- Deklaracija o temeljnim načelima pravde za žrtve kriminala i zlouporabe moći,
- Deklaracija o zaštiti svih osoba od torture i drugih oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja.⁵³

Na temelju članka 143. Zakona o kaznenom postupku ministar pravosuđa donio je Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora⁵⁴ kojim se pobliže uređuje izvršavanje istražnog zatvora i postupanje s zatvorenicima kojima je određen istražni zatvor, organizacija dnevnog života zatvorenika, te način ostvarivanja njihovih prava i obveza.

Isto tako na snazi je Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje⁵⁵ kao i podzakonski propisi:

1. Pravilnik o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod

⁵¹ Pravilnik o posebnoj zdravstvenoj sposobnosti državnih službenika na poslovima osiguranja u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav, NN, broj: 20/04.

⁵² Pravilnik o načinu provedbe inspekcijskog nadzora nad radom kaznionica, zatvora i Centra za izobrazbu, NN, broj: 43/02.

⁵³ Josipović, M., Babić V., Komentar Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Novi informator, Zagreb 2006. str. 16

⁵⁴ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora, NN, broj: 8/10.

⁵⁵ Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje, Narodne novine, broj: 133/12.

2. Pravilnik o načinu izvršavanja kazne maloljetničkog zatvora u kaznenom i prekršajnom postupku
3. Pravilnik o obrazovanju maloljetnika za vrijeme izvršavanja sankcija
4. Pravilnik o načinu izvršavanja sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja i obveznog liječenja od ovisnosti izrečene maloljetnicima - u nadležnosti Ministarstva zdravstva.

Ovim se Zakonom uređuje izvršavanje sankcija izrečenih maloljetnicima i mlađim punoljetnicima u kaznenom postupku, i to: odgojnih mjera, kazne maloljetničkog zatvora i sigurnosnih mjera. Prema odredbama ovoga Zakona izvršavaju se i sankcije izrečene maloljetnicima u prekršajnom postupku, i to: odgojne mjere, kazna maloljetničkog zatvora i zaštitne mjere. Na izvršavanje gore navedenih sankcija primjenjuju se odredbe Zakona o sudovima za mladež, Zakona o socijalnoj skrbi, Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Zakona o probaciji, Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i drugi opći propisi.

3.1. Zakonski i podzakonski propisi koji se odnose na službenike pravosudne policije

Zakonom o izvršavanju kazne zatvora uređuje se izdržavanje kazne zatvora. Istim Zakonom uređuju se temeljni pojmovi, prava, obveze osoba koje izdržavaju kaznu zatvora kao i zaposlenika zatvorskog sustava. Kako su poslovi izdržavanja kazne zatvora navedeni kao poslovi od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku, potreba je da se isti barem vrednuju kroz odvajanje od izdržavanja kazne zatvora, te po uzoru na postojeće zakone (npr. Zakon o policiji, Zakon o policijskim ovlastima...) donese zakon koji bi opisivao obveze i prava zaposlenika zatvorskog sustava, a posebice službenika pravosudne policije kao ovlaštenih službenih osoba koji za razliku od drugih ovlaštenih osoba mogu primjenjivati sredstva prisile. Kroz analizu najvažnijih zakonskih i podzakonskih akata, a koji uređuju postupanje službenika pravosudne policije prikazat će se određena vrsta pravne praznine koja se samo detaljnom analizom prepoznaje i u nekim slučajevima dolazi do preklapanja poslova i ovlasti, a što je potrebno objasniti za kasnije lakše poimanje problema.

3.1.1. Zakon o izvršavanju kazne zatvora

U drugom dijelu, Glava IV. Zakona, opisuje se ustroj, nadležnost i djelokrug tijela za izvršavanje kazne zatvora. Članak 23. uređuje unutarnje ustrojstvo kaznionica i zatvora na način da se u kaznionicama i zatvorima, ovisno o veličini i o sadržaju poslova kaznionice, odnosno zatvora mogu ustrojiti odjeli: osiguranja, tretmana, upravnih poslova, zdravstvene zaštite zatvorenika, rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, te financijsko-knjigovodstvenih poslova. Nadalje se navode poslovi odjela osiguranja koji su: poslovi osiguranja, kaznionice, odnosno zatvora, te nadzor nad zatvorenicima uz sudjelovanje u provedbi pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora. Ove poslove obavlja pravosudna policija.

Članak 33. Zakona propisuje poslove, način odijevanja, zaduženja naoružanja, postavljanja u zvanja državnih službenika odjela osiguranja te je zakonska osnova za donošenje pobližih podzakonskih akata koji detaljnije uređuju način obavljanja poslova odjela osiguranja⁵⁶.

Članak 27. stavak 1. Zakona propisuje način obavljanja poslova izvršavanja kazne zatvora na način da „poslove izvršavanja kazne zatvora obavljaju državni službenici u skladu s poslovima i zadaćama svojega službeničkog mjesta“⁵⁷, dok stavak 2. propisuje da „državni službenici kaznionice, odnosno zatvora, mogu obavljati i druge poslove iz članka 23. ovoga Zakona, ako su za njih osposobljeni.“⁵⁸

Da bi se pojasnila nelogičnosti odredbi Zakona važno je navesti i odredbu iz članka 28. koji definira pojam ovlaštene službene osobe. Prema njemu ovlaštena službena osoba su državni službenici koji prema Pravilniku o unutarnjem redu Ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa obavljaju neposredni upravni i inspeksijski nadzor nad zakonitošću rada kaznionica,

⁵⁶ ZIKZ čl. 33. st. 1. propisuje „Državni službenici odjela osiguranja osiguravaju kaznionicu, odnosno zatvor, osobe i imovinu, nadziru zatvorenike, sudjeluju u provedbi pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora uz održavanje unutarnjeg reda i stege, sprovode zatvorenike i obavljaju druge poslove propisane ovim Zakonom.

St. 2. Na poslovima vanjskog i unutarnjeg osiguranja kaznionice i zatvora državni službenici odjela osiguranja mogu koristiti službene pse.

St. 3. Sprovođenje zatvorenika obavlja se tako da se zaštiti zdravlje i ljudsko dostojanstvo zatvorenika, kako bi bio zaštićen i što manje izložen javnosti. Zbog sigurnosti sprovođenja zatvorenika, može se zatražiti pomoć ministarstva nadležnog za unutarnje poslove.

St. 4. Državni službenici odjela osiguranja za vrijeme službe jednako su odjeveni, a u skladu s poslovima i zadaćama svojega službeničkog mjesta i naoružani.

St. 5. Državni službenici odjela osiguranja postavljaju se u posebna zvanja obilježena odgovarajućim znakovljem.

St. 6. Vlada Republike Hrvatske donijet će propise o zvanjima, znakovlju i uvjetima stjecanja zvanja državnih službenika odjela osiguranja te o odorama, opremi i službenim vozilima.

St. 7. Poblize propise o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa“.

⁵⁷ ZIKZ, čl. 27. st. 1.

⁵⁸ ZIKZ, čl. 27. st. 2.

zatvora i centara i postupanja sa zatvorenicima, te državni službenici kaznionica, zatvora i centara koji prema Pravilniku o unutarnjem ustroju kaznionica, zatvora i centara rade u posebnim uvjetima ili oni koji imaju posebne dužnosti ili ovlasti.⁵⁹

Članak 29. Zakona o ovlastima i obvezama ovlaštene službene osobe navodi da „ovlaštena službena osoba ima ovlast i obvezu u okviru svojega djelokruga poduzeti sve radnje radi izvršavanja kazne zatvora“⁶⁰, s time da službenik odjela osiguranja u obavljanju službe može primijeniti sredstva prisile i vatreno oružje.

Važno je istaknuti da su osim službenika pravosudne policije, ovlaštene službene osobe u Upravi za zatvorski sustav, prema dostupnim podacima, upravitelj, pomoćnik upravitelja, službenici odjela tretmana, odjela zdravstvene zaštite zatvorenika, upravnih poslova, rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, te financijsko-knjigovodstvenih poslova. Svi oni koji su ovlašteni imaju pripadajuću službenu iskaznicu i značku. Sukladno važećem Pravilniku o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave⁶¹, iskaznica ravnatelja Uprave za zatvorski sustav i drugih ovlaštenih službenih osoba Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave koji obavljaju neposredan nadzor nad zakonitošću rada kaznionica, zatvora i Centra za izobrazbu te postupanja sa zatvorenicima, je tipa »A«. Iskaznica ovlaštenih službenih osoba Odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, je tipa »B«. Iskaznica ovlaštenih službenih osoba kaznionica, zatvora i Centra za izobrazbu, koji rade u posebnim uvjetima ili koji imaju posebne dužnosti i ovlasti, je tipa »C«. Iskaznica ovlaštenih službenih osoba Središnjeg ureda, koji obavljaju poslove osiguranja pravosudnih tijela, je tipa »D«⁶² (Ista služba više nije u sastavu Uprave za zatvorski sustav i probacije, već se ona nalazi u Upravi za organizaciju pravosuđa, te je propisana Pravilnik o službenoj iskaznici i znački službenika pravosudne policije.⁶³ Pitanje je koji tip iskaznice zadužuju službenici u Centru za dijagnostiku.⁶⁴

⁵⁹ ZIKZ, čl. 28.

⁶⁰ ZIKZ, čl. 29. st. 1.

⁶¹ Pravilniku o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave (NN, broj: 61/02, 141/09)

⁶² PSIZOSOUZSMP, vidi čl. 3.

⁶³ Pravilnik o službenoj iskaznici i znački službenika pravosudne policije (NN, broj: 31/15)

⁶⁴ Pravilnik ne propisuje tip ni izgled službene iskaznice te ustrojstvene jedinice.

Slijedom navedenog, postavlja se logično pitanje tko je sve ovlašten izvršiti npr. temeljitu pretragu zatvorenika, ako se zna da istu obavljaju isključivo službenici pravosudne policije i koje su to ovlasti službenih osoba zaposlenih u kaznenim tijelima. Zakon je jasan u pogledu primjene sredstava prisile za koji izričito određuje da su isključivo državni službenik odjela osiguranja, u obavljanju službe ovlašten primijeniti ista. Nigdje nisu opisane ovlasti ostalih ovlaštenih osoba osim što Zakon navodi da poslove izvršavanja kazne zatvora obavljaju državni službenici u skladu s poslovima i zadaćama svojega službeničkog mjesta.⁶⁵ Takav opis „u skladu s poslovima i zadaćama svojega službeničkog mjesta“ koji je vjerojatno opisan Pravilnikom o unutarnjem redu Ministarstva pravosuđa nije dostatan, te je potrebno napraviti intervenciju u postojeći Zakon sa jasno propisanim poslovima i ovlastima službenika pravosudne policije kao i drugih ovlaštenih osoba sagledavajući i procjenjujući potrebu zadržavanja statusa ovlaštene službene osobe ili ih jasno naznačiti.

3.1.2. Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja

Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja donesen je na temelju odredbe članka 33. stavka 8. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (u daljnjem tekstu Pravilnik). Stupanjem na snagu ovoga Pravilnika, prestao je važiti Pravilnik o vršenju stražarske službe od 1. ožujka 1978. godine, u odnosu na službenike odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima.

Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja je temeljni propis koji opisuje i precizira poslove službenika pravosudne policije. Važno je napomenuti da su poslovi službenika pravosudne policije obavljaju sukladno specifičnostima kaznenog tijela u kojem zatvorenici izdržavaju kaznu zatvora pa je tako u Pravilniku u članku 2. propisano da upravitelj kaznionice, odnosno zatvora donosi plan osiguranja.

Kako je vidljivo iz sadržaja Plana osiguranja⁶⁶ njime se propisuje i opisuje svaka pojedina radnja službenika pravosudne policije za pojedino kazneno tijelo, dok važeći Pravilnik služi za opis poslova koje obavljaju službenici. Tako Pravilnik navodi pet osnovnih podjela poslova:

⁶⁵ ZIKZ, čl. 27.

⁶⁶ Pravilnik o načinu obavljanja poslova osiguranja, čl.2 „Planom osiguranja utvrđuje se:

- postupci i mjere za održavanje sigurnosti u kaznionici, odnosno zatvoru,
- vrsta i količina opreme i naoružanja,
- način obavljanja poslova radnih mjesta odjela osiguranja,
- evidencije i način vođenja evidencija na poslovima radnih mjesta odjela osiguranja,
- oprema i naoružanje na pojedinom radnom mjestu,
- prostor koji se osigurava, zone motrenja i kretanja službenika na radnim mjestima

1. Dežurstvo,
2. Vanjsko osiguranje,
3. Unutarnje osiguranje,
4. Pretraga,
5. Sprovođenje.⁶⁷

3.1.2.1. Dežurstvo

Dežurstvo⁶⁸ obuhvaća praćenje i nadziranje pravilnog i pravovremenog obavljanja poslova iz djelokruga odjela osiguranja prema dnevnom rasporedu poslova i koordinaciju unutarnjeg i vanjskog osiguranja, a u odnosu na službenike pravosudne policije i pridržavanja posebnih obveza i zabrana iz članka 3. i 5. Pravilnika o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja.⁶⁹

3.1.2.2. Vanjsko osiguranje

Vanjsko osiguranje obuhvaća nadzor i zaštitu zatvorenika, kaznionica i zatvora te njihove imovine. Vanjsko osiguranje obavlja se na mjestu, u pokretu, ophodnjom ili na drugi način predviđen planom osiguranja.⁷⁰ Vanjsko osiguranje obavlja službenik pravosudne policije naoružan i opremljen drugom opremom predviđenom planom osiguranja i opisom poslova radnog mjesta.⁷¹

Službeni psi smiju se koristiti na vanjskom osiguranju sukladno općim propisima o zaštiti životinja. Službenik pravosudne policije smije voditi istovremeno na povodniku najviše dva psa s brnjicom.⁷²

vanjskog osiguranja,

- znakovi za komuniciranje i prepoznavanje,
- način primopredaje službe na radnim mjestima,
- postupci i mjere u slučaju organiziranog narušavanja reda i stege, požara, elementarnih nepogoda ili drugih izvanrednih okolnosti,
- pretraga prostorija u kojima borave zatvorenici,
- drugi postupci i mjere koji su od značaja za sigurnost.“

⁶⁷ Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, čl. 6.

⁶⁸ Pojam „dežurstvo“ odnosi se na službenike pravosudne policije koji obavljaju poslove voditelja smjene u kaznenom tijelu.

⁶⁹ Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, čl. 7.

⁷⁰ Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, čl. 9.

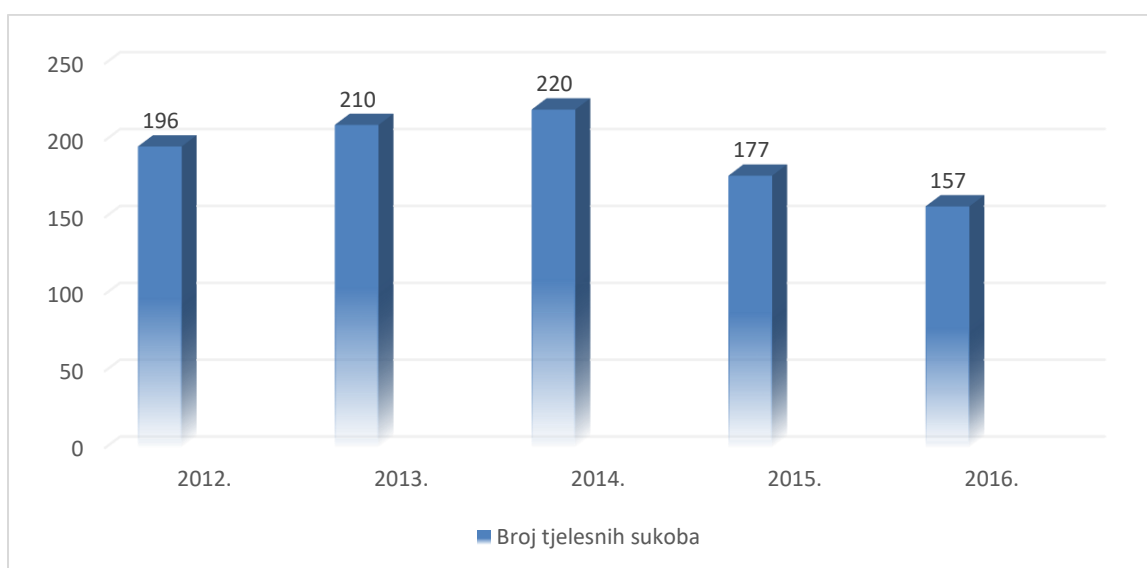
⁷¹ Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, čl. 10.

⁷² Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, čl. 13.

3.1.2.3. Unutarnje osiguranje

Unutarnje osiguranje obuhvaća nadzor nad zatvorenicima u kaznionici ili zatvoru, održavanje unutarnjeg reda i stege među zatvorenicima, zaštitu državnih službenika i namještenika, posjetitelja i imovine.⁷³

Slika 4. Grafički prikaz broja tjelesnih sukoba između zatvorenika⁷⁴

Tjelesni sukobi između zatvorenika jedan je od važnijih pokazatelja stanja unutarnje sigurnosti. Vidljiv je kontinuirani pad broja prijavljenih tjelesnih sukoba između zatvorenika⁷⁵. Razloge pada možemo tražiti u razlogu smanjenja ukupnog broja zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora (2010. godine 4741, a 2016. godine 3079) kao i većem angažmanu zatvorskog osoblja u samoj interakciji sa zatvorenicima.

⁷³ Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, čl. 14.

⁷⁴ Izvješće UZS, str. 105., dostupno na:

<https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20informacijama/Registri%20i%20baze%20podataka/Izvjescje%20o%20stanju%20i%20radu%20kaznionica%20zatvora%20i%20odgojnih%20zavoda%20za%202016.pdf> (3.12.2018.)

⁷⁵ U Republici Sloveniji tijekom 2017. godine ukupno je bilo evidentirano 184 tjelesna sukoba između zatvorenika sa ukupno uključena 538 zatvorenika. Evidentirane su 24 ozljede zatvorenika. Službenicima policije prijavljeno je 12 slučajeva za daljnje postupanje. Vidi: Letno poročilo za 2017. str. 83., dostupno na: http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/Letna_porocila/180901_Letno_porocilo_2017.pdf (9.1.2019.)

3.1.2.4. Pretraga⁷⁶

Pretraga obuhvaća: pretragu osoba (zatvorenika, državnih službenika i namještenika i posjetitelja), stvari, prostorija, prostora kaznionice ili zatvora, te vozila koja ulaze ili izlaze iz kaznionice ili zatvora.⁷⁷

Pretraga osobe je djelomična ili temeljita.

Djelomična pretraga osobe je uvid u sadržaj njezine odjeće i obuće, a obavlja se na način da službenik pravosudne policije otvorenih dlanova i jednoličnim pokretom tj. laganim dodirom bez zastoja prelazi po odjeći koju pretražuje, te pregled obuće.

Temeljitu pretragu osobe obavljaju najmanje dva službenika pravosudne policije u zasebnoj prostoriji, bez nazočnosti drugih osoba, detaljnim pregledom i uvidom u sadržaj odjeće, obuće i stvari osobe koja se pretražuje.

Pregled tjelesnih otvora liječnik obavlja bez prisutnosti drugih osoba. Pregled će se obaviti ako postoji sumnja da zatvorenik skriva nedopuštene stvari ili tvari, a prethodno nije bio pod neposrednim nadzorom službenika.

Prilikom pretrage osobe i njezinih stvari smiju se koristiti tehnička pomagala (detektori, sustav ogledala i sl.).

Pretragu osobe bez tehničkih pomagala obavlja službenik pravosudne policije istog spola kao osoba koja se pretražuje.

Branitelj, punomoćnik ili drugi posjetitelj koji bez nadzora posjećuje zatvorenika u zatvoru, zatvorenoj ili poluotvorenoj kaznionici, pretražit će se djelomično, a temeljito u slučaju sumnje da unosi nedopuštene stvari ili tvari.

Djelomična pretraga zatvorenika obaviti će se:

- nakon završetka rada u radionici kaznionice i zatvora,
- završetkom slobodnih aktivnosti vezanih za uporabu opasnih i nedopuštenih sredstava,
- ako su zatvoreniku bili dostupni predmeti čije je držanje zabranjeno,

⁷⁶ Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, čl. 16. – 22.

⁷⁷ ZKP, čl. 256. "Posebnim zakonom mogu se propisati posebni uvjeti poduzimanja pretrage u određenom prostoru." Taj članak je osnova za propisivanje uvjeta pretrage u kaznenim tijelima.

- prije i nakon posjete s nadzorom,
- prije i nakon sprovođenja.

Temeljita pretraga zatvorenika obaviti će se:

- kod prijama na izdržavanje kazne i otpusta,
- prije smještaja u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari, prilikom odvajanja od ostalih zatvorenika, prije smještaja na odjel pojačanog nadzora i osamljenja,
- prije upućivanja u samicu,
- prije svakog izlaska iz zatvora, odnosno zatvorene ili poluotvorene kaznionice i nakon povratka,
- nakon sprovođenja ako je u tijelu u koje je sproveden bio bez nadzora,
- prije i nakon posjete bez nadzora,
- po povratku s radilišta, odnosno s rada u zatvor, odnosno zatvorenu kaznionicu,
- ako postoji sumnja da posjeduje ili sakriva predmete ili stvari čije držanje je zabranjeno.

Pretraga prostorija i prostora obuhvaća pregled prostorije i prostora u kojoj zatvorenicima borave, rade ili se kreću, opreme, uređaja i drugih stvari koje se u njima nalaze kao i zidova i podova, a obavlja se prema planu osiguranja (redovita), najmanje dva puta u godini.

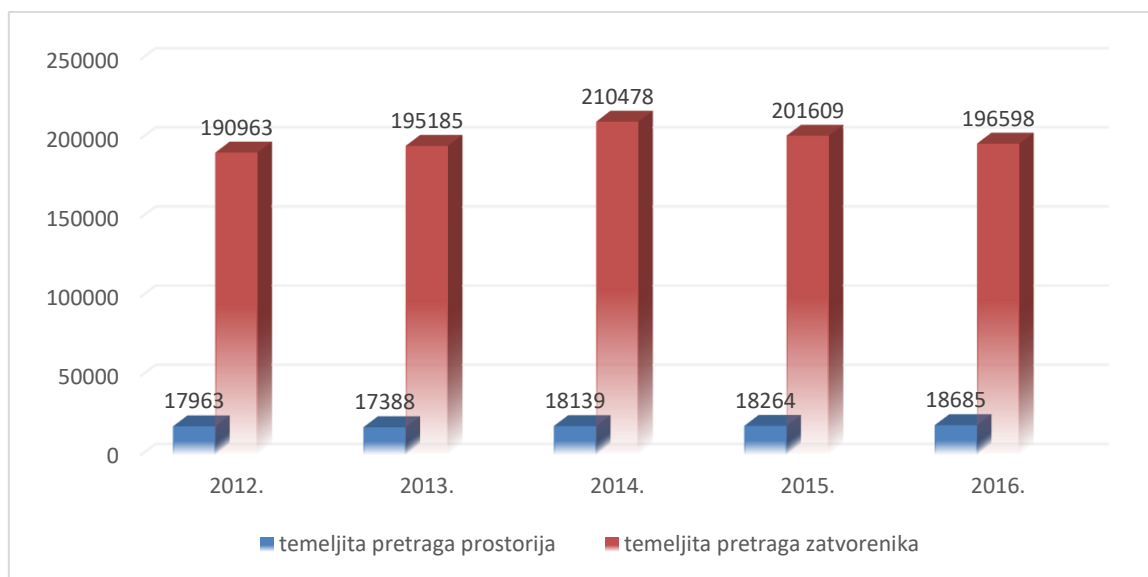
Pretraga prostorija i prostora obavlja se uvijek kad postoji sumnja da se u njima nalaze stvari ili stvari čije držanje nije dopušteno ili kad postoji sumnja da zatvorenicima obavljaju nedopuštene radnje (izvanredna).

Pretragom se pretražuju pojedine prostorije ili prostori (posebna) ili sve prostorije i prostori kaznionice ili zatvora (opća). Prigodom pretrage prostorija i prostora pretražuju se i zatvorenicima i stvari. Za obavljanje pretrage prostorija i prostora mogu se koristiti i službeni psi.

Stvar ili tvar koja je pretragom pronađena i čije držanje zatvorenicima nije dopušteno, kao i nedopuštene stvari pronađene pretragom državnih službenika i namještenika ili posjetitelja, oduzeti će se.

O oduzetoj stvari ili stvari sastavlja se zapisnik koji potpisuje službenik pravosudne policije i osoba od koje je stvar ili tvar oduzeta. Primjerak zapisnika uručiti će se osobi od koje je stvar ili tvar oduzeta. Na temelju odluke upravitelja oduzeta stvar može se komisijski uništiti, o čemu se sastavlja zapisnik.

Slika 5. Grafički prikaz broja izvršenih temeljitih pretraga zatvorenika i prostorija⁷⁸

Poslovi temeljite pretrage osoba, pretrage prostorija je jedan od temeljnih poslova službenika pravosudne policije. Unatoč smanjenju ukupnog broja zatvorenika za promatrano razdoblje vidljivo je izuzetno malo odstupanje u padu broja temeljitih pretraga zatvorenika. Broj temeljitih pretraga prostorija je konstantno u blagom povećanju, a što pridonosi održavanju zadovoljavajućeg stanja sustava sigurnosti.

3.1.2.5. Sprovođenje⁷⁹

Sprovođenje je odvođenje ili dovođenje zatvorenika iz kaznionice ili zatvora, odnosno u kaznionicu ili zatvor.

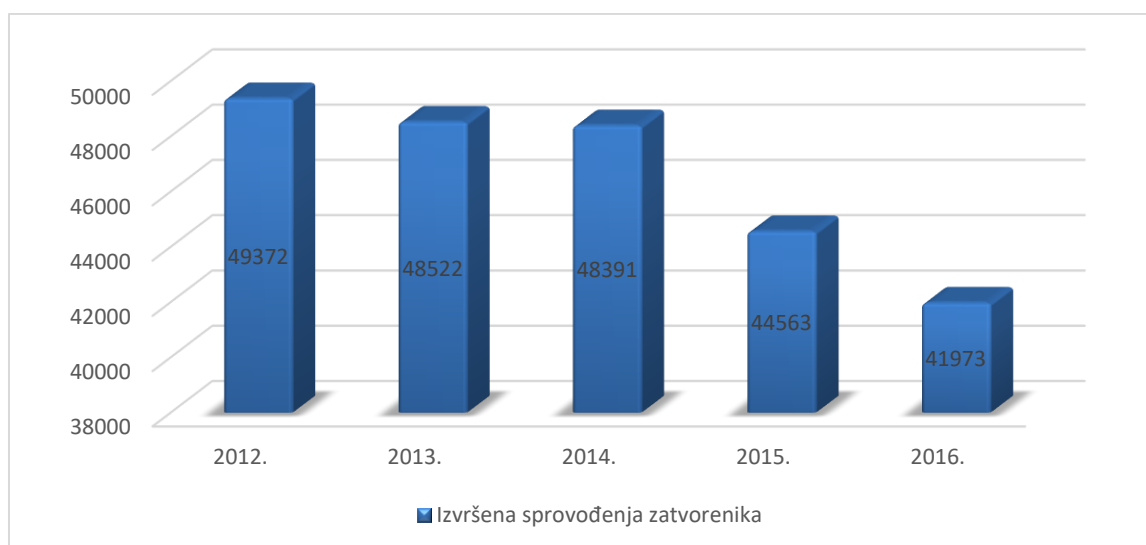
Službenik pravosudne policije obavlja sprovođenje na temelju naloga za sprovođenje, kojim se određuje i potreba za naoružanjem i drugom opremom prilikom sprovođenja. Sprovođenje se obavlja pješice, službenim vozilom ili sredstvima javnog prijevoza. Za vrijeme sprovođenja službenim vozilom u kojem je ugrađen sigurnosni pojas, zatvorenika će se vezati tim pojasom.

⁷⁸ Izvješće UZS, str. 106., dostupno na:

<https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20informacijama/Registri%20i%20baze%20podataka/Izvjesce%20o%20stanju%20i%20radu%20kaznionica%20zatvora%20i%20odgojnih%20zavoda%20za%202016.pdf> (3.12.2018.)

⁷⁹ Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, čl. 23.

Slika 6. Grafički prikaz broja izvršenih sprovođenja zatvorenika van kaznenog tijela⁸⁰

Usprkos smanjenju ukupnog broja zatvorenika, ukupan broj obavljenih sprovođenja zatvorenika i dalje je iznimno visok. Poslovi sprovođenja zatvorenika uvijek se promatraju kao jedan od sigurnosno najzahtjevnijih poslova službenika pravosudne policije. Isto se obavlja po nalogima državnih tijela kao i zdravstvenih ustanova. Mogućnost utjecaja na isto je izuzetno ograničavajuća jer ovisi o pravilima zdravstvene struke kao i zakonskim aktima kojima se nalaže postupanje službenika zatvorskog sustava. Jedan od načina smanjenja sprovođenja istražnih zatvorenika po nalogu nadležnih sudova je uvođenje u praksu video linkova čiji prijenos bi se vršio iz kaznenih tijela.

3.1.3. Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile

Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile donesen je temelju članka 142. stavka 10. Zakona o izvršavanju kazne zatvora. Izmjene i dopune Pravilnika donesene su 10 svibnja 2010. godine.

Ovim Pravilnikom pobliže se propisuje način primjene sredstava prisile koja su službenici pravosudne policije ovlaštteni primjenjivati u obavljanju službe u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa.⁸¹

⁸⁰ Izvješće UZS, str. 105., dostupno na:

<https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20informacijama/Registri%20i%20baze%20podataka/Izvjesce%20o%20stanju%20i%20radu%20kaznionica%20zatvora%20i%20odgojnih%20zavoda%20za%202016.pdf> (3.12.2018.)

⁸¹ PNPSP, čl. 1.

Sredstva prisile dopušteno je primijeniti samo kad je to nužno radi sprječavanja: tjelesnog napada na službene ili druge osobe, samoozljeđivanja, namjernog prouzrokovanja materijalne štete, svladavanja aktivnog ili pasivnog otpora zatvorenika i bijega zatvorenika.

Sredstva prisile⁸² dopušteno je primijeniti i protiv osobe koja oslobađa zatvorenika, napada na zatvorenika ili sprječavanja neovlaštenog ulaska u kaznionicu ili zatvor.

Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile u odredbi čl. 8. st. 4. propisuje slučaj primjene vatrenog oružja sukladno odredbama čl. 143. st. 1. t. 3. ZIKZ-a na način da će službenik pravosudne policije upozorit zatvorenika riječima: »stoj, pucat ću«. Ako zatvorenik ne stane, ponovit će se upozorenje i ispalit će u zrak metak upozorenja. Ako zatvorenik ne stane, primijenit će vatreno oružje.

ZIKZ-a u odredbama čl. 143. st. 1. t. 3. propisuje način primjene vatrenog oružja na način da će službenik odjela osiguranja upozorit zatvorenika, nakon toga ispaliti metak upozorenja, a zatim će primijeniti vatreno oružje.

Analizom ta dva normativna propisa koji opisuju način primjene vatrenog oružja, očita je diskrepancija i žurna potreba usklađivanja i povezivanja normativnih akata. Primjena vatrenog oružja spada u kategoriju gdje se direktno ulazi u elementarno pravo čovjeka, pravo na život. Jasno, ukoliko je primjena zakonita, sredstvo je opravdano. No, ono uključuje međusobni sklad akata, od nižih prema višima.⁸³

⁸² PNPSP, čl. 2., Sredstva prisile jesu: a)zahvati za provođenje i tehnike obrane, b)palica, c)raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima, d)električni paralizator, e)mlazovi s vodom, f)podražavajuća kemijska sredstva, g)vatreno oružje. Komparacijom propisa koji uređuju ovlasti službenika pravosudne policije Češke, Slovačke i Slovenije sa ovlastima pravosudne policije RH vidljiva je razlika u vrsti i broju sredstva prisile. U Češkoj Republici propisane su sljedeća sredstva prisile: a) naredbe, tjelesna snaga i tehnike samoobrane, b) lanci za vođenje, c) lisice, d) remeni, e) lisice s remenom, f) nadražujuća sredstva i električni paralizator, g) palica, h) službeni pas, i) vodeni top, j) šok bombe, k) ekspanzivno oružje, l) vatreno oružje, m) prijetnja vatrenim oružjem, n) metak upozorenja, o) korištenje štita za odbijanje masa, p) korištenje vozila za odbijanje masa, q) sredstva za dezorijentaciju u prostoru. U Slovačkoj Republici: a) tjelesna snaga i primjena zahvata samoobrane, b) lisice, c) lanci, e) sigurnosni pojas, f) vezice, g) neškodljive kemijske tvari, h) mlazovi vode, i) palica, j) šok bombe i električni paralizator, k) službeni pas, l) intervencijska eksplozija, m) pucanj pištoljem, n) prijetnja vatrenim oružjem, o) upozorenje pucnjem u zrak, p) vatreno oružje, q) obrambeni štit, r) uporabu posebnog streljiva, s) sredstvo za prikriivanje fizičkog identiteta. U Republici Sloveniji: a) sredstva za vezanje, b) tjelesna snaga (pod sredstvom prisile *tjelesna snaga* se podrazumijeva: tjelesna snaga – pritisak ili nošenje, tjelesna snaga – pritisak, tjelesna snaga – zahvati, tjelesna snaga udarac, tjelesna snaga bacanje), c) plinski raspršivač, d) palica, e) službeni pas, f) vatreno oružje. Kao što je vidljivo, najmanji broj vrste dozvoljenih sredstava prisile na raspolaganju imaju službenici pravosudne policije Slovenije. Za razliku od Hrvatske i Slovenije, službenici Češke i Slovačke imaju široku lepezu raznih vrsta sredstava prisile. Po uzoru na te dvije države, praksom je utvrđena potreba dodatnog propisivanja dodatnih sredstava prisile u hrvatsko zakonodavstvo. Npr. tjelesna snaga, šok bombe, obrambeni štit, sredstva za prikriivanje identiteta. Za razliku od triju navedenih država, dobra stvar je da u RH, sredstva za vezanje nisu svrstana u sredstva prisile već kao sredstva za ograničavanje kretanja zatvorenika.

⁸³ Veić, op. cit. (bilj. 13), str. 135.

Neovisnost na individualnoj razini znači da policijski službenik mora biti lišen svakog upliva sa strane pojedinaca ili države koji bi mogao djelovati u pravcu izvršavanja nezakonite ili nepravedne odluke. Odluka koju policijski službenik provodi mora biti temeljena jedino i isključivo na zakonu, što znači da mora biti neovisna o netom spomenutim uplivima.⁸⁴ Problemi poduzimanja određenih poslova mogu se javiti kada određeno postupanje nije normirano ili nije jasno normirano, ili je tako normirano da službenu osobu dovodi do sumnje mora li ona zaista nešto takvo poduzeti.⁸⁵

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u članku 2.1. govori da lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode, nije u suprotnosti s odredbama članka.⁸⁶

Kako je vidljivo u pravnim propisima država, težište se nameće na primjenu nesmrtonosnog oružja. Napori radi pronalazjenja učinkovitog, a nesmrtonosnog oružja vidljivi su na različitim razinama. Najjači poticaj u tom smislu vidljiv je u Osnovnim načelima.⁸⁷

Pored navedenih propisa koji reguliraju poslove, obveze i dužnosti službenika pravosudne policije na snazi je Uredba o zvanjima, znakovlju i uvjetima stjecanja zvanja državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima kojom se utvrđuju zvanja, znakovlje i uvjeti stjecanja zvanja pravosudne policije, Uredba o odorama državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima te službenim vozilima kojom se propisuje odora državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima, oprema, zaduženje, zamjena, povrat, nošenje odore, opreme, oznaka pravosudne policije i zvanja, te vrsta, boja, oprema i oznake službenih vozila kao i Pravilnik o posebnoj

⁸⁴ Čehok, I., Veić, P., Etika policijskog zvanja, MUP, Zagreb 2000. str. 68.

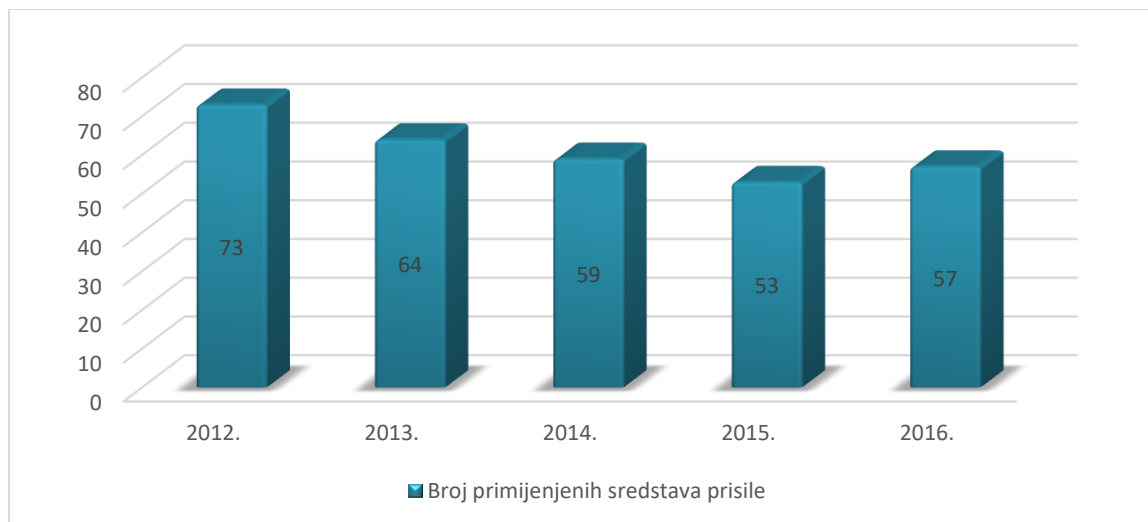
⁸⁵ Ibid. str. 92.

⁸⁶ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Protokol uz tu Konvenciju, NN – MU br. 18/97, 6/99 i 8/99., vidi čl. 2.1., dostupno na: [https://www.zakon.hr/z/364/\(Europska\)-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda](https://www.zakon.hr/z/364/(Europska)-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda) (8.1.2019.)

⁸⁷ Veić, op. cit. (bilj. 13), str. 130 : Basic Principles of the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials (Adopted by the Eighth UN Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August – 7 September 1990.), u općim odredbama (točke 2. i 3.) sadržano je sljedeće: „2. Vlade i policijske organizacije trebaju razviti što širi niz načina te opremiti službenike koji provode pravo različitim tipovima oružja i streljiva koji će omogućiti različitu uporabu sile i vatrenog oružja. Oni trebaju uključivati i razvitak nesmrtonosnog onespособljavajućeg oružja za uporabe sredstava u za to prikladnim situacijama, u svrhu povećanog ograničavanja uporabe sredstava koja mogu prouzročiti smrt ili ozljedu osobe. U tu svrhu, službenike koji provode pravo treba opremiti obrambenom opremom poput štitova, kaciga, neprobojnih prsluka i neprobojnih transportnih vozila, kako bi se smanjila potreba uporabe bilo kakvog oružja. 3. Razvitak i podjelu nesmrtonosnog onespособljavajućeg oružja treba pažljivo ocijeniti, kako bi se minimalizirao rizik ugrožavanja neuključenih osoba, a uporabu takvog naoružanja treba pažljivo nadzirati.“

zdravstvenoj sposobnosti državnih službenika na poslovima osiguranja u kaznionicama i zatvorima uprave za zatvorski sustav.

Slika 7. Grafički prikaz broja primijenjenih sredstava prisile⁸⁸

Broj primijenjenih sredstava prisile je u blagom porastu s obzirom na promatranu 2015. godinu. Isto tako, vidljiva je određena konstanta bez obzira na smanjenje ukupnog broja zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora. Među ukupno primijenjenim sredstvima prisile u 2016. godini, 98,25 % spada u najblaža, zahvati za provođenje i tehnike obrane (56,14%) i raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima (42,11%). Primjena vatrenog oružja kao najtežeg sredstva prisile nije evidentirana.⁸⁹

3.2. Ovlasti službenika pravosudne policije

Zakon o izvršavanju kazne zatvora u svojim odredbama jasno propisuje jedinu ovlast koju službenici pravosudne policije mogu za razliku od drugih ovlaštenih službenih osoba primijeniti, a ona je opisana u članku 29. stavku 2. „Ovlaštena službena osoba, državni

⁸⁸ Izvješće UZS, str. 92., dostupno na:

<https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20informacijama/Registri%20i%20baze%20podataka/Izvjescje%20o%20stanju%20i%20radu%20kaznionica%20zatvora%20i%20odgojnih%20zavoda%20za%202016.pdf> (3.12.2018.)

⁸⁹ Sredstava prisile ne smije se koristiti kao kazna jer kao takva spadaju u sferu zlostavljanja, mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja. Sve navedeno je u suprotnosti s čl. 3. Konvencije, a koji je obrađen u mnogo literature, a među kojima je i Omejec, Jasna: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, Novi informator, Zagreb, 2013., str. 911-930. Omejec jasno navodi sve oblike zlostavljanja uz navođenje prakse Europskog suda za ljudska prava.

službenik odjela osiguranja, u obavljanju službe može primijeniti sredstva prisile i vatreno oružje u skladu sa člankom 142. i 143. ovoga Zakona“.⁹⁰

Isti članak u prvom stavku navodi da: „Ovlaštena službena osoba ima ovlast i obvezu u okviru svojega djelokruga poduzeti sve radnje radi izvršavanja kazne zatvora“.⁹¹

Članak 28. Zakona, definira pojam ovlaštene službene osobe. Prema njemu „ovlaštene službene osobe su državni službenici koji prema Pravilniku u unutarnjem redu obavljaju neposredni upravni i inspekcijski nadzor nad radom kaznenih tijela i centara, postupanja sa zatvorenicima. Nadalje, ovlaštene službene osobe su državni službenici kaznenih tijela i centra koji rade u posebnim uvjetima ili oni koji imaju posebne dužnosti i ovlasti“. Iste osobe imaju službenu iskaznicu i značku.

Pravilnik o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe uprave za zatvorski sustav ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave propisuje sadržaj i oblik službene iskaznice i značke.⁹²

Iskaznica je, prema ovlaštenjima ovlaštenih službenih osoba, tipa: »A«, »B«, »C« i »D«.

Kako se u ovom poglavlju opisuju ovlasti službenika pravosudne policije, a kako postoje nejasnoće oko stvarnih ovlasti službenika pravosudne policije i ostalih ovlaštenih službenika važno je pojasniti i ovlasti koje nose službene iskaznice ispisane na poledini iste.

Iskaznica ravnatelja Uprave za zatvorski sustav i drugih ovlaštenih službenih osoba Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, koji obavljaju neposredan nadzor nad zakonitošću rada kaznionica, zatvora i Centra za izobrazbu te postupanja sa zatvorenicima, je tipa »A«, pa je nositelj ove iskaznice ovlašten obavljati neposredan nadzor nad radom kaznionica, zatvora i Centra za izobrazbu te zakonitog postupanja sa zatvorenicima.⁹³

Iskaznica ovlaštenih službenih osoba Odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, je tipa »B«. Nositelj ove

⁹⁰ ZIKZ, čl. 29. st. 2.

⁹¹ ZIKZ, čl. 29. st. 1.

⁹² Pravilnik o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe uprave za zatvorski sustav ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, NN broj 61/02 (u daljnjem tekstu PSIZOSOUZSMPU), vidi čl. 1.

⁹³ PSZOSOUZSMPU čl. 4.

iskaznice ovlašten je obavljati poslove iz djelokruga Odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora i drugim propisima.⁹⁴

Iskaznica ovlaštenih službenih osoba kaznionica, zatvora i Centra za izobrazbu, koji rade u posebnim uvjetima ili koji imaju posebne dužnosti i ovlasti, je tipa »C«. Nositelj ove iskaznice ovlašten je obavljati poslove u kaznionici, zatvoru ili Centru za izobrazbu sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora i drugim propisima.⁹⁵

Iskaznica ovlaštenih službenih osoba Središnjeg ureda, koji obavljaju poslove osiguranja pravosudnih tijela, je tipa »D«. Nositelj ove iskaznice ovlašten je obavljati poslove osiguranja pravosudnih tijela sukladno Zakonu o sudovima i drugim propisima.⁹⁶

Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe uprave za zatvorski sustav ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave u članku 2. donosi promjene da se u gornjem dijelu značke pravosudne policije u kaznionicama i zatvorima upisano je: »PRAVOSUDNA POLICIJA«, a za ostale ovlaštene službene osobe upisano je: »UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV«.

Postavlja se pitanje s obzirom na zakonski i podzakonski opis poslova službenika pravosudne policije da li je on službenik koji se za razliku od drugih ovlaštenih službenih osoba razlikuje jedino po tome što on jedini smije primijeniti sredstva prisile. Kako je iz svega naprijed vidljivo, postoji određena nejasnoća tj. nepostojanje konciznog definiranja ovlasti službenika pravosudne policije po uzoru na uspoređivane države (Češka, Slovenija, Slovačka,).

Ovlasti koje su propisane u Zakonu o izvršavanju kazne zatvora, Pravilniku o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, Pravilniku o načinu primjene sredstva prisile su sljedeće:

- primjena sredstva prisile i vatrenog oružje,
- osiguranje kaznionice, odnosno zatvora, osoba i imovine, nadzor zatvorenika, sudjelovanje u provedbi pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora uz održavanje unutarnjeg reda i stege, sprovođenje zatvorenika,
- utvrđivanje istovjetnosti zatvorenika,
- vršenje osobne pretragu zatvorenika i pregled tijela,

⁹⁴ PSZOSOUZSMPU čl. 5.

⁹⁵ PSZOSOUZSMPU čl. 6.

⁹⁶ PSZOSOUZSMPU čl. 7.

- fotografiranje, uzimanje otisaka papilarnih crta, mjerenje tjelesne visine i težine i bilježenje osobnog opisa,
- prigodom prijama zatvorenika u kaznionicu ili zatvor pregled osobnih stvari,
- osobne stvari čije zadržavanje nije dopušteno i odjeća koju ne zadržava popisuju se, oduzimaju i pohranjuju na polog stvari, ili se na zatvorenikov trošak šalju osobi koju on odredi, o čemu se zatvoreniku daje potvrda. Stvari koje zbog pokvarljivosti nisu prikladne za pohranjivanje ili uručivanje trećim osobama uništiti će se, o čemu se sastavlja zapisnik, primjerak kojeg se uručuje zatvoreniku.
- oduzimanje stvari za koje se sumnja da su u svezi s počinjenjem nekoga kaznenog djela oduzet će se od zatvorenika i uz zapisnik predati nadležnom državnom tijelu. Stvari za koje se sumnja da su namijenjene bijegu zatvorenika, ugrožavanju reda i sigurnosti, te stvari za koje se sumnja da mogu narušiti zdravlje oduzet će se i uništiti ili predati nadležnom državnom tijelu, o čemu će se sastaviti zapisnik,
- prekinuti posjetu kad posjetitelj ili zatvorenik unatoč opomeni krši odredbe Zakona ili drugih propisa donesenih na temelju Zakona,
- pretraga posjetitelja i stvari (djelomična i temeljita),
- upravitelj zatvorene kaznionice, odnosno zatvora može uskratiti dopisivanje iz sigurnosnih razloga,
- u slučaju sumnje na slanje i primanje nedopuštenih stvari ili stvari putem pisma, pismo upućeno zatvoreniku otvorit će se u njegovoj nazočnosti, a pismo koje šalje zatvorenik može se pregledati u njegovoj nazočnosti. U slučaju pronalaženja nedopuštenih stvari ili stvari iste će se oduzeti i uništiti ili predati nadležnom državnom tijelu,
- zatvorenika i njegove stvari može se u svako doba pretražiti,
- oduzimanje i privremeno zadržavanje stvari čije je držanje inače dopušteno,
- testirati na opojna ili psihoaktivna sredstva, alkohol i zarazne bolesti prema pravilima medicinske struke,
- primjena prisile i protiv osoba koje oslobađaju zatvorenike, napadaju na zatvorenike, protupravno ulaze u objekt ili prostore kaznionice, odnosno zatvora ili ako se neovlašteno nalaze unutar objekta ili prostora kaznionice, odnosno zatvora. Ove osobe zadržavaju se do dolaska ovlaštenih osoba ministarstva nadležnog za unutarnje poslove.

Kako bi se navele sve ovlasti/poslovi službenika pravosudne policije, kako je vidljivo, potrebno je pojedinačno iščitati jedan zakon i dva pravilnika što dovodi do nedostatka pravnog slijeda.

Nedvojbeno postoji potreba, po uzoru na analizirane države Europske unije, skorog i neophodnog donošenja novog zakona u kojem bi se koncizno propisale ovlasti službenika pravosudne policije uz detaljniju i detaljnu razradu u podzakonskim propisima.

Državni službenici su osobe koje kao redovno zanimanje obavljaju poslove iz djelokruga državnih tijela koji je utvrđen Ustavom, zakonom ili drugim propisom donesenim temeljem zakona. Službenik pravosudne policije je državni službenik. Iako nisu propisane jasne ovlasti koje službenik pravosudne policije može poduzeti u obavljanju svojih zadaća u okviru radnog mjesta, on može biti kažnjen prema Zakonu o državnim službenicima⁹⁷ jer je učinio težu povredu službene dužnosti prekoračenje ovlasti u službi. Također, Zakon o državnim službenicima u čl. 31. st. 1. navodi kako državni službenik ne smije obavljati poslove koji prelaze ovlasti koje su mu dane sukladno radnom mjestu na koje je raspoređen.

Za usporedbu, kao primjer „dobre prakse“, u nastavku je prikazano normativno uređenje država Europske unije, Češke Republike kao države sa desetak milijuna stanovnika (21 809 zatvorenika na 31.10.2018.), Slovačke Republike sa pet milijuna i petsto tisuća stanovnika (10 478 zatvorenika na 1.11.2018.) i Republike Slovenije kao najmanje države (1 333 zatvorenika na 1.9.2018.)⁹⁸, ali države koja je u zadnje dvije-tri godine napravila veliki iskorak u pogledu uređenja cjelovitog zatvorskog sustava, a posebice zakonskog i podzakonskog uređenja.⁹⁹

⁹⁷ Zakon o državnim službenicima, pročišćeni tekst zakona, NN 92/05, 140/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15, 61/17. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/108/Zakon-o-dr%C5%BEavnim-slu%C5%BEbenicima> (8.1.2019.)

⁹⁸ Podaci o broju zatvorenika preuzeti sa web stranice World Prison Brief: <http://www.prisonstudies.org> (31.12.2018.)

⁹⁹ U Izvješću o zatvorskim sustavima i uvjetima u zatvorima od 6. srpanj 2017. (2015/2062(INI)), Odbor za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove, izvjestiteljice Joëlle Bergeron u Prijedlogu rezolucije europskog parlamenta o zatvorskim sustavima i uvjetima u zatvorima pod točkom B. navodi: „budući da su zatvorski uvjeti i upravljanje zatvorima u nadležnosti država članica, a da EU, s druge strane, ima neophodnu ulogu u zaštiti temeljnih prava zatvorenika te u stvaranju europskog prostora slobode, sigurnosti i pravde; budući da je dužnost EU-a poticati razmjenu najboljih praksi između država članica suočenih sa zajedničkim problemima u vezi s pravim sigurnosnim pitanjima na području Europe“. Dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2017-0251+0+DOC+XML+V0//HR> (31.12.2018.)

IV. Komparativni prikaz ovlasti službenika pravosudne policije Češke, Slovačke, Slovenije i Hrvatske

U donjem dijelu, prikazana su normativna uređenja akata pojedinih država Europske unije koja reguliraju poslove i ovlasti službenika na osiguranju zatvorenika. U završnom djelu data je komparacija istih sa normativnim uređenjem zatvorskog sustava Republike Hrvatske.

4.1. Češka Republika

U Republici Češkoj ovlasti službenika pravosudne policije uređena su Zakonom o češkom nacionalnom vijeću za zatvorsku i sudsku stražu¹⁰⁰ Češke Republike iz 1992. godine sa posljednjom izmjenom 2013. godine. Specifičnost zakonodavstva Češke Republike da je pojedine ovlasti propisao i uređio u Zakonu o kaznenom postupku. Sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku Republike Češke, propisanim u Glavi II. daju se tumačenja određenih pojmova. Tako se sud, državno odvjetništvo i policijska tijela navode kao tijela odgovorna za provedbu kaznenog postupka.¹⁰¹

U odredbama članka 2. iste Glave pod policijska tijela koja imaju određene ovlasti u istraživanju kaznenih djela i kaznenom postupku za svoje zaposlenike imaju:

- jedinice Policijske uprave Češke Republike i Ministarstva unutarnjih poslova odgovorna su za provedbu kriminalističkog istraživanja za kaznena djela počinjena od strane policijskih službenika,
- određenu ulogu u kaznenom postupku imaju ovlaštena tijela vojne policije u postupku protiv službenika vojske,
- ovlaštena tijela zatvorskog sustava Češke Republike u kaznenom postupku protiv zaposlenika zatvorskog sustava,
- ovlaštena tijela obavještajne zajednice u kaznenom postupku protiv službenika obavještajne zajednice,

¹⁰⁰ Zatvorska straža je po zakonodavstvu Češke Republike, sinonim u RH je pravosudna policija.

¹⁰¹ Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) ze dne 29. listopadu 1961. o trestním řízení soudním (trestní řád) Národní shromáždění Československé socialistické republiky se usneslo na tomto zákoně, dostupno na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141> (3.12.2018.)

- ovlaštena tijela carinske službe za kaznena djela kojima su povrijeđena prava carinske službe i prava uvoza i izvoza, prijevoza roba svojih službenika i službenika vojske¹⁰²,

Pravnim uređenjem i stavljanjem službenika zatvorskog sustava pod pojam policijskih tijela direktno je dan pravni temelj za primjenu ovlasti prikupljanja obavijesti od osoba i identifikacije osoba.

Zakon češkog nacionalnog vijeća za policiju Republike Češke¹⁰³ primjenjuju i službenici pravosudne policije u zatvorskome sustavu. Sukladno normativnom uređenju gore navedenog Zakona, službenik može zatražiti potrebna objašnjenja od osobe koja može doprinijeti razjašnjenju činjenica bitnih za dokazivanje kaznenog djela i počinitelja, kao i traganju za nestalim osobama i stvarima. Isto tako, može tražiti dokaz o identitetu. Dokaz o identitetu znači dokazivanje imena i prezimena, datuma rođenja i stalnog, ili privremenog boravišta osobe.

Službenik koji obavlja dužnosti zatvorskog čuvara također je dužan obavljati službu ili druge neophodne mjere kada su kaznena tijela u kojima se provodi mjera pritvora ili izdržavanja kazne zatvora u izvanrednom stanju u granicama propisanim zakonom i drugim općeprihvaćenim pravnim propisima sprečavajući kaznena ili stegovna djela, a koje predstavljaju izravnu prijetnju životu, zdravlju ili imovini.

Službenik koji obavlja dužnosti zatvorskog čuvara također je dužan postupati i provoditi neophodne mjere u granicama propisanim zakonom, kada je osobi u zatvoru neposredno ugrožen život, zdravlje ili imovina.¹⁰⁴ Zakon koji regulira poslove i postupke službenika pravosudne policije (zatvorske straže) jasno navodi i propisuje ovlasti službenika.¹⁰⁵

4.1.1. Provođenje obavijesnog razgovora

Službenik ima pravo zatražiti informacije od osoba koje se nalaze u pritvoru ili u zatvoru, a koje mogu doprinijeti razjašnjenju činjenica relevantnih za otkrivanje počinitelja kaznenog ili

¹⁰² Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) ze dne 29. listopadu 1961. o trestním řízení soudním (trestní řád) Národní shromáždění Československé socialistické republiky se usneslo na tomto zákoně, glava 12., dostupno na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141> (3.12.2018.)

¹⁰³ Zákon č. 283/1991 Sb. Zákon České národní rady o Policii České republiky, dostupno na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-283> (3.12.2018.)

¹⁰⁴ Zákon č. 555/1992 Sb. Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážii České republiky ze dne 17. listopadu 1992, Glava II, čl. 7., dostupno na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555?text=> (3.12.2018.)

¹⁰⁵ Zákon č. 555/1992 Sb. Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážii České republiky ze dne 17. listopadu 1992, Glava II, čl. 10. - 21., dostupno na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555?text=> (3.12.2018.)

stegovnog djela tijekom boravka u pritvoru ili izdržavanju kazne zatvora, kao i za traženje osobe koja bježi iz pritvora ili zatvora. Informacije također ima pravo zatražiti od osoba koje su u pritvoru kao i od osoba koje mogu doprinijeti razjašnjenju činjenica važnih za otkrivanje kaznenog djela i prekršaja tijekom izvršavanja pritvora. Osoba od koje se traži informacija ima pravo na pravnu pomoć odvjetnika.

4.1.2. Djelomična pretraga, pregled osoba i uzimanje otisaka papilarnih linija

Službenik ima pravo obavljati djelomičnu pretragu i pregled osoba u pritvoru ili zatvoru, pregledati tijelo, uzimati otiske prstiju i sastavljati slikovne zapise. Medicinski pregled obavlja samo liječnik. Osobni pregled i pregled tijela provodi osoba istog spola ili liječnika. Prikupljanje krvi obavlja samo liječnik ili kvalificirani zdravstveni djelatnik na zahtjev službenika.

4.1.3. Privremeno oduzimanje predmeta

Službenik ima pravo oduzeti od osobe u pritvoru ili zatvoru ono što se kod njega nalazi nepropisno. Ako se oduzeti predmet ne utvrdi kao nedozvoljen ili vezan uz kazneno djelo, a nije potreban za daljnje postupke, on se vraća osobi kojoj je oduzet, osim ako se time ne ugrozi svrha pritvora ili kazne zatvora. Ako je stvar bezvrijedna ili vrlo mala, može se uništiti.

4.1.4. Utvrđivanje identiteta osoba, pretraga njihovih stvari i prijevoznih sredstava

Prilikom čuvanja objekta, službenik ima pravo utvrditi identitet osoba koje ulaze ili su u objektu, pregledati njihovu prtljagu i stvari kao i pregledati prijevozna sredstva na ulazu i izlazu. Tamo gdje postoji opravdana sumnja da neka osoba ima oružje ili predmete koji mogu ugroziti izvršenje pritvora ili zatvora ili sigurnosti u zgradama sudova, tužiteljstava, oružje ili opasni predmet se oduzimaju.

Službenik ima pravo utvrditi identitet osobe i postupati protiv osoba koje se nalaze u neposrednoj blizini čuvanih objekata, kada postoji opravdana sumnja da će ove osobe ugroziti sigurnost izvršavanja pritvora ili zatvora kao i da će ugroziti sigurnost čuvanog objekta ili se ponašaju na način koji može ugroziti sigurnost zatvora ili sigurnost čuvanih objekata.

4.1.5. Progon i traganje za bjeguncima

Ako nije drugačije propisano, službenik mora odmah progoniti osobu koja se nalazi u bijegu iz pritvora ili zatvora uz poduzimanje svih potrebnih mjera za uhićenjem te osobe. Prilikom progona službenik može tražiti pomoć drugih osoba, koje su mu dužne pomoći, osim ako bi sebe tim postupku dovele u opasnost po život ili zdravlje.

4.1.6. Korištenje video nadzora i druge informatičke tehnologije

Službenici zatvorske službe koriste pomoćna sredstva za pretragu i nadzor u prostorijama Zatvorske službe pod propisanim uvjetima, radi sprečavanja i otkrivanja kriminalnih aktivnosti.

Pod operativnim sredstvima podrazumijevaju se :

- sigurnosna tehnologija,
- posebna sredstva.

Sigurnosna tehnologija podrazumijeva tehnička sredstva, uređaje i njihove sastavne dijelove s kojima se sprječava ugrožavanje života i zdravlja ljudi ili se osigurava zaštita imovine, traži radiotelevizijske opreme u objektima za izvršenje zatvora, te sprečava nezakonito kretanja osoba u pritvoru i osoba na izdržavanju zatvorske kazne.

4.1.7. Primjena sredstava prisile

Kada je to potrebno, a kako bi se osigurao red i sigurnost, službenik ima pravo koristiti sredstva prisile protiv osoba koje ugrožavaju život ili zdravlje, namjerno nanose štetu imovini ili nastupaju silom u pokušaju da se ugrozi cilj pritvora ili izdržavanja kazne zatvora kao i sigurnosti u prostorijama Zatvorske službe, sudskim zgradama, kao i na drugim mjestima rada sudova i zgrada državnog odvjetništva. Sredstva prisile su:

Osim navedenih ovlasti, službenici zatvorske straže u obavljanju službe izdaju naredbe, upute ili upozorenja kako bi se postigla svrha postupanja i njegovog izvršenja. Prije naredbe, službenik koristi riječ "u ime zakona"¹⁰⁶.

¹⁰⁶ Zákon č. 555/1992 Sb. Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční stráži České republiky ze dne 17. listopadu 1992, Glava II, čl. 5. i 6., dostupno na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555?text=> (3.12.2018.)

4.2. Slovačka Republika

Ovlasti pravosudne policije (zatvorske straže) u Slovačkoj Republici regulirane su Zákon o Zbore väzenskej a justičnej stráže. Zakon u svome normativnom dijelu navodi sljedeće ovlasti službenika pravosudne policije (zatvorske straže):¹⁰⁷

4.2.1. Obavijesni razgovor

U obavljanju poslova iz nadležnog zakona, službenik ima pravo tražiti potrebno obrazloženje od osobe koja može doprinijeti razjašnjenju:

- kaznenog djela,
- pitanjima od važnosti za neposredni progon osobe u bijegu,
- pitanjima od važnosti za traganjem za predmetima.

4.2.2. Identifikacija osoba i primjena sredstava prisile

Službenik ima pravo pozvati osobu radi dokazivanja svog identiteta osobnim dokumentom ili drugim valjanim sredstvima u sljedećim slučajevima:

- a) ako je njezino ponašanje ugrožavajuće za objekt koji osigurava kao i zatvorskog objekata, njegove blizine, prilikom sprovođenja istražnog zatvorenika ili zatvorenika i prilikom zaštite javnog reda i sigurnosti u zgradama sud i ureda tužiteljstva,
- b) u obavljanju zadataka vezanih s neposrednim progonom osobe u bijegu.

Ako osoba odbija dokazati svoj identitet ili ako se isti ne može dokazati, čak i nakon pružanja potrebne suradnje, zatvorski službenik ovlašten je takvu osobu sprovesti u policijsku postaju kako bi se utvrdio njegov identitet ili će osobu odmah predati policijskim službenicima. Ako osoba odbije suradnju, službenik ima pravo na primjenu prisilnih sredstava iz člana 31. Zakona.

¹⁰⁷ Zákon č. 4/2001 Z. z. Zákon o Zbore väzenskej a justičnej stráže (v znení č. 422/2002 Z. z., 166/2003 Z. z., 537/2004 Z. z., 581/2004 Z. z., 475/2005 Z. z., 491/2008 Z. z., 59/2009 Z. z., 192/2011 Z. z., 220/2011 Z. z., 372/2013 Z. z., 307/2014 Z. z., 176/2015 Z. z., 386/2015 Z. z., 444/2015 Z. z., 125/2016 Z. z., 255/2016 Z. z., 18/2018 Z. z., 50/2018 Z. z., (u nastavku Zákon o Zbore väzenskej a justičnej stráže)), vidi Glava II, čl. 12. – 21. dostupno na: <http://www.epi.sk/zz/2001-4> (4.12.2018.)

Da bi se spriječilo, izbjeglo ili suzbilo protupravno postupanje istražnog zatvorenika, zatvorenika i drugih osoba, službenik ima pravo na korištenje sredstava prisile¹⁰⁸.

Prije primjene sredstava prisile, službenik je dužan upozoriti osobe protiv koje se djeluje da se suzdrže od nezakonitog ponašanja, upozoravajući da će se u suprotnom primijeniti neko od sredstava prisile. Od poziva i upozorenja može se odustati u slučaju ako se radi o samoozljeđivanju ili postoji opasnost za život ili zdravlje druge osobe, a postupanje je nužno.

Službenik odlučuje o primjeni sredstava prisile pod određenim okolnostima, a sa svrhom ostvarenja planiranog zadatka uz primjenu onog prisilnog sredstava i njegov intenzitet koji je razmjeran naravi i opasnosti napada.

4.2.3. Obavljanje pregleda objekata dostupnih javnosti

U obavljanju poslova vezanih uz neposredni progon osoba kojima je oduzeta sloboda, a koji bježe, službenik je ovlašten za obavljanje pregleda prostora otvorenih za javnost ako postoji osnovana sumnja da je osoba koja u njima boravi, u bijegu.

4.2.4. Pretraga zatvorenika, njihovih stvari i oduzimanje predmeta

Službenik ima pravo napraviti osobnu pretragu zatvorenika i njihovih osobnih stvari. Osobni pregled istražnog zatvorenika i zatvorenika, te pretraga njegovih osobnih stvari predstavljaju preventivne i zaštitne mjere usmjerene na:

- a) sprječavanje zatvorenika da izradi i sakrije predmete koji mogu ugroziti sigurnost osoba ili imovine, ili koja bi mogla ugroziti sigurnost, ili koje bi mogle poslužiti za bijeg zatvorenika,
- b) sprječavanje zatvorenika da proizvede, drži ili konzumira alkoholna pića, droge, psihoaktivne tvari, otrove, ili neprepisane lijekove. Službenik ima pravo oduzeti nedozvoljene predmete,
- c) utvrđivanje znakova fizičkog nasilja nad zatvorenicima.

¹⁰⁸ Zákon o Zbore väzenskej a justičnej stráže, vidi Glava IV, čl. 31. dostupno na: <http://www.epi.sk/zz/2001-4> (4.12.2018.)

4.2.5. Onemogućavanje leta bespilotne letjelice

U štíćenom objektu zabranjena je upotreba bespilotnih letjelica bez prethodne pismene suglasnosti glavnog ravnatelja.

Da bi se spriječilo djelovanje bespilotne letjelice ili ako bi radnjom te letjelice mogla biti ugrožena svrha izvršenja zatvora ili sigurnost službenika, službenik ima pravo poduzeti potrebne radnje da otkloni tu opasnost.

4.2.6. Pregled stvari i vozila prilikom ulaska i izlaska u/iz štíćenog objekta

Službenik ima pravo izvršiti pregled prtljage i stvari na ulazu u zaštićeni objekt, u zaštićenom prostoru ili prilikom izlaska iz zaštićenog objekta.

Službenik ima pravo izvršiti pregled sredstava za prijevoz kada ono ulazi u zaštićeni objekt, i kad izlazi iz zaštićenog objekta.

Pregled se provodi kako bi se spriječilo:

- a) unositi i izvesti oružje, sredstva audiovizualne tehnike ili bilo koji drugi nezakoniti predmet,
- b) kršenje kućnog reda,
- c) izbjegavanje podignutih optužbi protiv zatvorenika,
- d) unositi alkoholna pića, lijekove, psihoaktivne tvari i otrovi.

Djelomična pretraga osobe i pregled odjeće provodi službenik pomoću detektora.

Kada postoji osnovana sumnja da osoba unosi ili druge nezakonite predmete ili tvari, službenik obavlja temeljiti pregled tijela, uključujući usnu šupljinu. Pregled odjeće, zatvorski službenik pažljivo pregledava uz korištenje sredstva za detekciju. Pregled odjeće može se obaviti uz pomoć policijskog psa obučenog za traženje tvari sa specifičnim mirisom. Tijekom pregleda, član osoblja koristi higijenske rukavice. Osoba može odbiti pregled. U slučaju odbijanja, osobi neće biti dopušteno da uđe u zaštićeni objekt ili da bi iz istoga izašao.

Tijekom pretrage osoba, pregleda prtljage i pregleda vozila, postupak se provodi uz poštivanje osnovnih higijenskih pravila, očuvanju imovine i osobnih stvari, uz poštivanje ljudskog dostojanstva pretraživanih osoba.

4.2.7. Privremeno oduzimanje i zadržavanje oružja, sredstava audiovizualne tehnike ili drugih opasnih predmeta

Službenik je ovlašten zatražiti osobu koja ulazi u zaštićeni objekt ili je u njemu da preda oružje, audiovizualnu opremu ili druge opasne predmete.

Službenik je ovlašten provjeriti da li je osoba postupila po njegovom pozivu za predaju oružja, audiovizualne opreme ili druge nedozvoljene stvari, a ako nije, službenik ima pravo da ih zadrži. Službenik izdaje pisanu potvrdu o njihovom zadržavanju.

U smislu Zakona, oružjem se smatra vatreno oružje, oružje za ubadanje i eksplozivna sredstva. Audiovizualna sredstva u smislu Zakona su, kamera, oprema za emitiranje, oprema za bilježenje, mobilni telefoni i prijenosno računalo.

Druge nedopuštene stvari u smislu Zakona su, stvari koje bi mogla biti prijetnja za život, zdravlje ili sigurnost osoba ili dobara ili kojima se može ugroziti svrha izdržavanja kazne zatvora ili istražnog zatvora.

4.2.8. Testiranje na prisutnost alkohola, opojnih sredstava i otrova

Službenik je ovlašten zatražiti osobu koja ulazi u zaštićeni objekt ili se nalazi u njemu, da se podvrgne testiranju ukoliko sumnja da je pod utjecajem alkohola, opojnih droga, psihoaktivnih tvari, otrova ili prekursora.

Ako se osoba ne želi podvrgnuti testiranju, službenik joj zabranjuje ulaz u šticeći objekt ili da istoga napusti.

4.2.9. Zaustavljanje i pregled prijevoznih sredstava

U neposrednom hvatanju zatvorenika koji bježe, službenik ima pravo zaustaviti vozilo i obaviti pregled u onoj mjeri kako bi se utvrdilo da li se u njemu nalazi osoba u bijegu.

4.2.10. Zadržavanje javnih prijevoznih sredstava

Gdje je to potrebno za ostvarivanje poslova iz Zakona, zatvorski službenik ima pravo na prijeko potrebno vrijeme zadržati prijevozna sredstva na određenom mjestu.

4.2.11. Ovlast za držanje i upotrebu eksploziva, eksplozivnih naprava, njihovih uzoraka, opojnih droga, psihoaktivnih tvari, otrova i prekursora

Čelnik tijela, za potrebe nastave i osposobljavanje službenika, ovlašten je držati, pohranjivati i koristiti eksploziv, eksplozivne naprave, njihove uzorke, opojne droge i psihoaktivne tvari, otrove i prekursore.

4.2.12. Osiguranje javnog reda

Službenik ima obavezu u vezi s obavljanjem propisanih poslova na surađuju s nadležnim odjelima policije radi osiguranja javnog reda.

4.2.13. Zabraniti parkiranje i zadržavanje te udaljiti prometna sredstva

Zatvorski službenik ovlašten je poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da vozilo parkirano u neposrednoj blizini zaštićenih dobara, objekata, ili bilo koje drugo mjesto, a koje je određeno prometnim znakom s oznakom „bez zaustavljanja”, da se ne zadržava na tome mjestu.

4.2.14. Ovlast za ograničenje kretanja na javno dostupnim mjestima

Službenik ima pravo prilikom neposrednog progona osoba u bijegu ili u okolnostima kada postoji sumnja u postavljanje eksplozivnih naprava u šticienim objektima zatvora, objekata suda, objektima tužiteljstva i njihovoj blizini, ograničiti kretanje u javno dostupnim mjestima ili javno dostupnim objektima.

4.2.15. Korištenje službenih pasa za traganje

Službenik u obavljanju poslova na temelju Zakona ima pravo na korištenje psa za traganje, a posebno kada je u potrazi za opojnim drogama, psihoaktivnim tvarima, otrovima, prekursorima, eksplozivom, minsko-eksplozivnim sredstvima, streljivom, opasnim lijekovima i drugih nedopuštenih tvari.

4.2.16. Daktiloskopija zatvorenika

Zbog razloga otkrivanja kaznenog djela ili u svrhu kaznenog postupka, službenik može od zatvorenika:

- a) uzeti daktiloskopske otiske,
- b) fotografirati,
- c) izraditi vanjsko mjerenje njegovog tijela i zabilježiti njegove posebne znakove tijela.

4.2.17. Prikrivanje identiteta službenika

Ako je potrebno u interesu osobne sigurnosti službenika ili njemu bliskih osoba, službenik na temelju odluke čelnika kaznenog tijela ima pravo na korištenje kape kojom štiti svoj identitet i to u slučajevima ako se provodi:

- a) policijska akcija protiv istražnih ili osuđenih zatvorenika u slučaju pobune, većeg obima narušavanja reda i sigurnosti, sprečavanja sukoba između zatvorenika, sprečavanje namjernog oštećenja imovine ili za sprečavanje drugih težih ponašanje zatvorenika kojima se krši Kućni ili javni red,
- b) sprovođenje zatvorenika ili njegovog izručenja.

U zajedničkim odredbama Zakona navodi se da je svatko dužan poštivati upute, pozive ili naredbe službenika pravosudne policije, a koje su izdane u okviru njihovih ovlasti. Isto tako, video snimke i audio snimke elektroničkih sigurnosnih sustava koji se koriste u zatvorima također se mogu koristiti kao dokaz u postupku za prekršaje, u postupcima za kaznena djela, u disciplinskom postupku ili u povredi radne discipline zaposlenika.¹⁰⁹

Službenici imaju pravo na otkrivanje kaznenih djela u svrhu obavljanja poslova iz područja borbe protiv terorizma i organiziranog kriminala, sprječavanja i otkrivanja kaznenih djela počinjenih od strane zatvorenika kako u istražnom zatvoru tako i zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora.¹¹⁰ U tu svrhu video zapisi i zvučni zapisi iz elektroničkih sigurnosnih sustava koje koriste kaznena tijela, mogu se koristiti kao dokaz u kaznenim, prekršajnim i stegovnim postupcima, kako zatvorenika tako i zaposlenika.

¹⁰⁹ Zákon o Zbore väzenskej a justičnej stráže, vidi Glava II, čl. 22. dostupno na: <http://www.epi.sk/zz/2001-4> (4.12.2018.)

¹¹⁰ Zákon o Zbore väzenskej a justičnej stráže, vidi Glava II, čl. 23. dostupno na: <http://www.epi.sk/zz/2001-4> (4.12.2018.)

4.3. Republika Slovenija

Ovlasti pravosudne policije u Republici Sloveniji regulirane su Zakonom o izvršavanju kaznenih sankcija i Pravilnikom o izvršavanju ovlasti i zadaća pravosudnih policajaca.

4.3.1. Ovlasti službenika pravosudne policije

Ovlaštene službene osobe imaju posebnu iskaznicu koju izdaje ministar nadležan za pravosuđe, koja se detaljnije propisuje pravilnikom.¹¹¹ Ovlasti pravosudnih policajaca su zakonom propisani postupci koje pravosudni policajci pod uvjetima propisanim zakonom primjenjuju u izvršavanju svojih zadaća.

Ovlasti službenika pravosudne policije propisane zakonom su:

- a) davanje naredbi,
- b) utvrđivanje istovjetnosti zatvorenika i uzimanje otisaka papilarnih linija,
- c) utvrđivanje identiteta,
- d) alkotestiranje zatvorenika i sudjelovanje pri testiranju na prisustvo nedozvoljenih psihoaktivnih tvari,
- e) prikupljanje operativnih informacija o zatvoreniku,
- f) odvajanje i smještaj zatvorenika u poseban prostor,
- g) pretraga osobnih stvari, vozila i prtljage,
- h) pretraga pošiljaka,
- i) temeljita pretraga prostora,
- j) djelomična pretraga osoba,
- k) temeljita pretraga osoba,
- l) oduzimanje nedozvoljenih stvari,
- m) traganje za zatvorenikom u bijegu,
- n) oduzimanje slobode,
- o) primjena sredstava prisile.¹¹²

¹¹¹ Zakon o izvršavanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečišćeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11 – ZP-1G, 96/12 – ZPIZ-2, 109/12, 54/15 in 11/18, (u daljnjem tekstu: ZIKS), čl. 220., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹¹² ZIKS, čl. 235 b, c., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

Za izvršenje zadaće, službenici primjenjuju onu ovlast koja prema osobi prema kojoj se primjenjuje najmanje šteti. Ovlasti se primjenjuju tako dugo da se postigne svrha primjene ili kada se pokaže da svrhu nije moguće postići. Primjena ovlasti ne smije prouzročiti štetu koja nije u razmjeru s namjenom i ciljem primjene iste. Primjena ovlasti ne smije biti upotrijebljena kao kazna.

4.3.1.1. Davanje naredbi

S naredbom pravosudni policajac nalaže da zatvorenik nešto izvrši ili ne izvrši, da napusti određeno mjesto ili da ode u određeno mjesto ili prostor.¹¹³

4.3.1.2. Utvrđivanje istovjetnosti zatvorenika i uzimanje otisaka papilarnih linija

Utvrđivanje istovjetnosti je postupak u kojem pravosudni policajac utvrđuje identitet zatvorenika prilikom dolaska u zatvor radi dolaska na izdržavanje kazne zatvora i prilikom izlaza iz zatvora.

Istovjetnost se najprije utvrđuje s usporedbom osobnih podataka zatvorenika na osobnoj iskaznici ili drugoj javnoj ispravi, koja sadržava osobne podatke o zatvoreniku s podacima navedenim na rješenju za izdržavanje kazne zatvora, odluci o premještaju, ili na drugim pismenima, koje su podloga za prijam ili otpust zatvorenika.

Ukoliko istovjetnost nije moguće utvrditi na prijašnji način, isto je moguće ustanoviti s provjerom podataka s pomoću drugih osoba, drugih pismena, podataka iz evidencija po ovom zakonu ili sa usporedbom fotografija.

U slučaju sumnje da na izdržavanje kazne nije došla osoba koja je morala doći, ili u slučaju da nije moguće utvrditi istovjetnost, zatvor o tome obavještava policiju, koja postupa u okvirima svojih ovlasti, koje reguliraju postupak policijske identifikacije.

Pravosudni policajci prilikom sumnje u istovjetnost zatvorenika i u postupku prekogranične ili međunarodne suradnje, po nalogu čelnika kaznenog tijela ili osobe koju ovlasti, zatvoreniku uzimaju otiske papilarnih linija prstiju objiju ruka.¹¹⁴

¹¹³ ZIKS, čl. 235 č., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹¹⁴ ZIKS, čl. 235 e., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

4.3.1.3. Utvrđivanje identiteta osoba

Identifikacija je postupak, v kojem pravosudni policajac utvrdi identitet druge osobe, kad:

- dođe u kazneno tijelo s namjerom ulaska,
- se nalazi na zaštitnom području kaznenog tijela,
- sprečava pravosudnog policajca pri izvršenju svojih zadaća.

Identifikacija se vrši na način da se utvrdi ime i prezime preko javne isprave sa fotografijom.¹¹⁵

4.3.1.4. Alkotestiranje zatvorenika i sudjelovanje pri testiranju na prisustvo nedozvoljenih psihoaktivnih tvari

Testiranje na prisutnost alkohola u organizmu obavlja pravosudni policajac sa sredstvima koja reagiraju na alkohol u izdahnutom zraku.

Pravosudni policajac sudjeluje pri testiranju na prisutnost nedozvoljenih psihoaktivnih tvari na način da nadzire i osigurava sigurnost prilikom postupka davanja tjelesnih tekućina za testiranje. Nadzor i osiguranje sigurnosti obavlja osoba istoga spola kao osoba koja se testira.

Testiranje se neće provesti ukoliko zatvorenik prizna da je konzumirao alkohol ili psihoaktivnu tvar.¹¹⁶

4.3.1.5. Prikupljanje operativnih informacija o zatvoreniku

Prikupljanje operativnih informacija o zatvoreniku uključuje prikupljanje, vrednovanje i analiziranje podataka koji se odnose na stegovne prijestupe zatvorenika i to na njihovo sprečavanje i otkrivanje.¹¹⁷

4.3.1.6. Odvajanje i smještaj zatvorenika u poseban prostor

Pravosudni policajac smije zatvorenika odvojiti iz zajedničkih prostorija ili drugih prostora te ga odvesti u poseban prostor ukoliko postoje osnove sumnje za postojanje jednog od sljedećih razloga:

¹¹⁵ ZIKS, čl. 235 e., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹¹⁶ ZIKS, čl. 235 f., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹¹⁷ ZIKS, čl. 235 g., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

- da je počinio kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti, ili ako stvarno prijeti da će učiniti takvo kazneno djelo,
- da se priprema na bijeg ili pobunu,
- da ugrožava sebe ili druge,
- da teže uznemirava druge pri radu, odmoru ili slobodnim aktivnostima,
- da namjerno uništava inventar kaznenog tijela.¹¹⁸

4.3.1.7. Pregled osobnih stvari, vozila i prtljage

Pravosudni policajac vrši pregled osobnih stvari zatvorenika i pregled prtljage, koju zatvorenik donese u kazneno tijelo, ili odnese iz kaznenog tijela:

- a) prilikom djelomične i temeljite pretrage,
- b) prilikom pretrage prostora u kojem boravi ili ih upotrebljava,
- c) kada postoje osnovi sumnje da zatvorenik među osobnim stvarima ili u prtljagi skriva nedozvoljeni predmet.

Pravosudni policajac vrši pretragu osobnih stvari i prtljage zatvorenika tako da zatvoreniku izda naredbu da mu preda osobne stvari te ih u njegovoj nazočnosti pregleda.

Pravosudni policajac obavlja pregled stvari koje ima kod sebe druga osoba koja dođe u kazneno tijelo s namjerom ulaska u isto kao i prilikom izlaska iz kaznenog tijela. Osobi, koja se ne želi podvrgnuti pretrazi, se unos stvari u kazneno tijelo ili iznos iz kaznenog tijela neće dozvoliti. Isto se odnosi i za pregled vozila.

Pretraga se vrši u prisustvu osobe čije se stvari, ili vozilo pretražuje.¹¹⁹

4.3.1.8. Pregled pošiljaka

Pravosudni policajac vrši pregled pisama i paketa uz prisustvo zatvorenika na način da otvori pošiljku, pregleda sadržaj bez čitanja sadržaja pisma.¹²⁰

¹¹⁸ ZIKS, čl. 236., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹¹⁹ ZIKS, čl. 236 a., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹²⁰ ZIKS, čl. 236 b., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

4.3.1.9. Temeljita pretraga prostora

Pravosudni policajac vrši pretragu prostora u kojima zatvorenik boravi ukoliko postoji sumnja da se u njemu nalazi nedozvoljena stvar.

Pretraga se vrši u nazočnosti zatvorenika. Ukoliko zatvorenik nije dostupa ili njegovo psihofizičko stanje onemogućava da bude prisutan, pravosudni policajac pretražuje prostor bez njegove nazočnosti, pri čemu je kao svjedok nazočan jedan drugi zatvorenik.

Temeljita pretraga prostorija se vrši na temelju pisanog nalog koju nalaže voditelj odjela osiguranja ili dežurni kaznenog tijela.

Za djelomični pregled prostorija nalog nije potreban. Pravosudni policajac može prilikom obavljanja pretraga osobnih stvari ili prtljage zatvorenika, pošiljaka, prostora i vozila kao i pri obavljanju drugih poslova, za otkrivanje nedozvoljenih stvari, po pisanoj zapovijedi nadležnog rukovoditelja koristiti službenoga psa, ukoliko postoji sumnja da su u stvarima, prostorima, vozilima ili u štíćenom prostoru nedozvoljene stvari, koje se s službenim psom lako otkriju.

Službeni pas se kao pomoć može koristiti za odvrćanje i otkrivanje aktivnosti koje ugrožavaju sigurnost i red u štíćenom području objekta ili za praćenje zatvorenika u bijegu.¹²¹

4.3.1.10. Djelomična pretraga osoba

Pravosudni policajac vrši djelomičnu pretragu zatvorenika:

- prilikom prijama zatvorenika u odvojene ili poluotvorene objekte,
- prilikom dolaska sa korištenja pogodnosti van kaznenog tijela ili namjenskog izlaska kada je bio pod pratnjom pravosudnih policajaca, osim kada kaznu izdržava u dislociranom otvorenom ili poluotvorenom kaznenom tijelu,
- prilikom kretanja radno angažiranih zatvorenika u kaznenim tijelima,
- prije i posije posjete, osim kada zatvorenik izdržava kaznu zatvora na otvorenom ili poluotvorenom odjelu,
- prije sprovođenja zatvorenika van kaznenog tijela i po povratku u njega,
- uvijek kada postoji sumnja da zatvorenik skriva nedozvoljenu stvar.

¹²¹ ZIKS, čl. 236 c., č., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

Prije početka djelomične pretrage, pravosudni policajac, pozvat će zatvorenika da preda sve stvari tj. predmete koje ima kod sebe.

Pravosudni policajac izvršit će djelomičnu pretragu na način da će s metal detektorom kod zatvorenika provjeriti prisutnost metalnih predmeta (prvi dio pretrage). Pravosudni policajac dlanovima ruke prelazi po površini odjeće, koju zatvorenik ima na sebi, vizualno i ručno pregledava obuću, đonove, gornje slojeve oblačila, pokrivala, remen i obrube na hlačama (drugi dio pretrage).

Drugi dio djelomične pretrage zatvorenika smije izvršiti samo osoba istoga spola.¹²²

4.3.1.11. Temeljita pretraga osoba

Pravosudni policajac vrši temeljitu pretragu zatvorenika:

- prilikom prijama u kazneno tijelo, osim ako je prijam na poluotvoreni ili otvoreni odjel,
- nakon povratka sa izvaninstitucionalnih pogodnosti i namjenskih izlaza bez pratnje pravosudnih policajaca, osim ako je prijam na poluotvoreni ili otvoreni odjel,
- prije testiranja na prisutnost nedozvoljenih psihoaktivnih tvari,
- prije smještaja u poseban prostor,
- kada postoji sumnja da zatvorenik kod sebe skriva nedozvoljene stvari, a koje sa izvršenom djelomičnom pretragom nije moguće pronaći.

Prije početka temeljite pretrage zatvorenika će se upoznati s razlozima temeljite pretrage kao i načinom iste.

Pravosudni policajac vrši temeljitu pretragu zatvorenika na način da zatvoreniku naredi da preda sve svoje stvari, odjeću i obuću koje ima na sebi. Nakon toga pregleda površinu zatvorenikovog tijela i kosu. Zatvoreniku se za vrijeme temeljite pretrage osigurava nadomjesna odjeća.

Temeljitu pretragu zatvorenika obaviti će dva pravosudna policajca, istog spola kao zatvorenik, bez nazočnosti drugih osoba. Ukoliko je provedba temeljite pretrage žurna, jer bi odgađanje do dolaska drugog pravosudnog policajca bilo opasno, iznimno se može ista obaviti od strane jednog pravosudnog policajca.

¹²² ZIKS, čl. 236. d. i e., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

Kada postoji sumnja da zatvorenik kod sebe skriva nedozvoljene stvari, a koje sa izvršenom djelomičnom pretragom nije moguće pronaći, pravosudni policajci će izvršiti pretragu na temelju pisanog naloga, koji izdaje voditelj odjela osiguranja. U njegovom odsustvu, kad provedba pretrage nije moguće odgoditi zbog opasnosti, pravosudni policajci izvršit će pretragu na temelju usmenog naloga operativnog voditelja.

Pravosudni policajac izvršit će temeljitu pretragu posjetitelja zatvorenika ukoliko po izvršenoj djelomičnoj pretrazi postoji sumnja da posjetitelj posjeduje nedozvoljene stvari koje nije predao, a nadalje iskazuje želju da posjeti zatvorenika.

Pretragu iz tog razloga izvršit će dva pravosudna policajca istog spola kao posjetitelj na temelju pisanog naloga čelnika kaznenog tijela. Ukoliko bi se radilo o žurnosti u postupanju, ista se vrši na temelju pisanog naloga operativnog voditelja.

Prije početka pretrage, pravosudni policajac upoznat će posjetitelja s razlogom i načinom pretrage.

Pravosudni policajac izvršit će pretragu posjetitelja na način da otvorenim dlanovima ruku pregleda vidnu površinu odjeće koju posjetitelj ima na sebi, obuće, gornjih dijelova odjeće i pokrivala koja posjetitelj preda je na pregled. Pravosudni policajac pregledava i remen na hlačama, šavove na hlačama, đonove i vlasite posjetitelja.

Čelnik kaznenog tijela može iznimno dozvoliti unos nedozvoljenih stvari ukoliko ocjeni da se time ne ugrožava sigurnost, red i stega.

Ove odredbe ne odnose se zaposlenike Uprave kao i na druge službene osobe državnih tijela, sudova i nadzornih tijela koja dolaze u kazneno tijelo u svezi provođenja nadzora.¹²³

4.3.1.12. Oduzimanje nedozvoljenih stvari

Pravosudni policajac zatvoreniku oduzima stvari koje po važećem zakonu ne smije imati kod sebe.

Oduzete nedozvoljene stvari, čije vlasništvo ili upotreba nisu predmet kaznenog dijela i vlasništvo su zatvorenika, zatvorenik može poslati ili predati osobi koju sam odabere ili ih pohranjuje u kaznenom tijelu do njegovog odlaska.

¹²³ ZIKS, čl. 236. f. i g., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

O pronalaženju i oduzimanju nedozvoljenih stvari, čije držanje ili upotreba bi lako značila kažnjivu radnju, odmah se obavještava policija. Ukoliko se radi o sumnji počinjenja kaznenog djela, pravosudni policajac, stvari osigurava kao dokaz.

Nedozvoljene stvari, čijih vlasnik nije poznat, a ne radi se o stvarima za koje se sumnja da su u svezi s počinjenjem kaznenog djela, se u roku od 30 dana komisijski uništavaju.¹²⁴

4.3.1.13. Traganje za zatvorenikom u bijegu

Pravosudni policajac prati zatvorenika u bijegu dokle postoji mogućnost da bude ulovljen. Tijekom praćenja pravosudni policajac smije bez sudskog naloga ući u tuđi dom i druge prostore.¹²⁵

4.3.1.14. Oduzimanje slobode

Pravosudni policajac osobi, koja je zatečena pri kaznenom djelovanju ili kršenju javnoga reda i mira oduzima slobodu te ju zadržava do dolaska policije, ali najviše dva sata.

Pravosudni policajac oduzet će slobodu i do dolaska policije zadržati osobu, ali najviše dva sata, kod koje su djelomičnom ili temeljitom pretragom pronađene stvari čije držanje ili upotreba predstavlja kazneno djelo. O tome pravosudni policajac odmah obavještava policiju.¹²⁶

4.3.1.15. Primjena sredstava prisile¹²⁷

Pravosudni policajac prema zatvoreniku primjenjuje sredstva prisile ako ne može drugim ovlastima spriječiti bijeg, napad, samoozljeđivanje ili prouzročenje veće materijalne štete.

Pravosudni policajac primjenjuje sredstva prisile i prema osobama koje nisu zatvorenici, ako:

¹²⁴ ZIKS, čl. 236. h., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹²⁵ ZIKS, čl. 236. i., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹²⁶ ZIKS, čl. 238., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹²⁷ Tijekom 2017. godine ukupno je evidentirano 83 slučaja primjene sredstava prisile u Republici Sloveniji, od čega je jedan bio neopravdan. Prevladavala je primjena tjelesne snage, dok je u četiri slučaja primijenjen plinski raspršivač. Palica, službeni pas i vatreno oružje nisu primjenjivani. Vidi: Letno poročilo za 2017., Ministarstvo pravosodja, Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij, Ljubljana, april 2018. str. 77 – 79., dostupno na: http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/Letna_porocila/180901_Letno_porocilo_2017.pdf (9.1.2019.)

1. osoba ometa njegovo djelovanje i s tim ugrožava sigurnu izvedbu sprovođenja i osiguranja zatvorenika van kaznenog tijela, ugrožava zatvorenika, sigurnost kaznenog tijela ili osoba u njemu,
2. je osoba zatečena pri vršenju kaznenog djela ili remećenju javnog reda i mira te je primjena sredstva prisile nužno potrebna za sprečavanje ili odbijanje opasnosti ili oduzimanje slobode osoba.

Za primjenu sredstava prisile u točki 2. primjenjuju se odredbe zakona i na temelju njega donesenih propisa koji uređuju primjenu sredstava prisile protiv zatvorenika.

Bez obzira na točku 1. i 2. pravosudni policajac sredstva prisile neće primijeniti prema vidno bolesnoj osobi, staroj ili onemoćaljoj osobi, vidno teškom invalidu, vidno trudnoj ženi ili ženi za koju zna da je trudna, osim ako ne može drugačije savladati njezino opiranje ili napad ili ako ugrožava svoj život ili živote drugih ljudi, trudnoću, ili ako je radi drugih okolnosti njen život i zdravlje neposredno ugroženo.

Primjenom sredstava prisile podrazumijeva se kad pravosudni policajac kod obavljanja naloga primjeni bilo koje od gore navedenih sredstava, prilikom neposrednog djelovanja na osobu.

Prije primjene sredstava prisile, pravosudni policajac prethodno će osobu na to upozoriti, osim kada bi to dovelo u pitanje realizaciju naloga. Primijenit će se ono sredstvo koje s obzirom na sigurnosne okolnosti s najmanje štetnih posljedica za zatvorenika, osigurava izvršenje zadaće. Isto će se primjenjivati samo dok traju razlozi za njegovu upotrebu, ili dok se pokaže da svrhu nije moguće postići.¹²⁸

Ovlasti službenika pravosudne policije osim u zakonu propisane su u Pravilniku o izvršavanju pooblastil in nalog pravosudnih policistov¹²⁹ s kojim se detaljnije uređuje izvršavanje ovlasti i poslova službenika pravosudne policije koje su određene u zakonu. Isto tako, uređuje se program osposobljavanja i programa stručnog ispita za pravosudne policajce, potrebna razina znanja i kompetentnosti za osobe koje su izvan zatvorskog sustava ostvarile status ovlaštene službene osobe kao i obrazac službene iskaznice.

¹²⁸ ZIKS, čl. 239. i čl. 239. a., dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1223> (5.12.2018.)

¹²⁹ Pravilniku o izvršavanju pooblastil in nalog pravosudnih policistov (Uradni list RS, št. 73/16), dostupno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9322> (5.12.2018.)

V. Zaključak

U predmetu rada raspravljalo se o naslovu, kaznenim djelima počinjenim od strane zatvorenika. Kaznena djela počinjenja od strane zatvorenika za vrijeme boravka u kaznenim tijelima nisu iznimka, što dokazuje da je zatvorski sustav jedna rizična sredina. Reakcije službenika pravosudne policije ovise najvećim dijelom od razine ovlasti koje su propisane. Pojmovno određenje ovlaštenih službenih osoba u Upravi za zatvorski sustav i probaciju obuhvaća veliku većinu zaposlenika, te se ne odnosi samo na službenike pravosudne policije. Važeći zakon koji propisuje području izvršenja kazne zatvora, navodi jedinu razliku između službenika pravosudne policije i ostalih ovlaštenih osoba, a on se odnosi na primjenu sredstava prisile, koja je u nadležnosti službenika pravosudne policije. O svemu navedenom, razmatra se u prvom dijelu rada.

U drugom dijelu raspravlja se o normativnom uređenju zatvorskih sustav triju država Europske unije. Provedenom analizom kompariranih normativnih akata sa normativnim uređenjem ovlasti službenika pravosudne policije u Republici Hrvatskoj, odmah se vidi jasnoća u propisivanju istih. Službenici u Češkoj za razliku od Hrvatske i drugih dviju analiziranih država u odredbama ZKP-a su definirani kao policijski službenici sa ovlastima provođenja izvidnih radnji nad zaposlenicima Zatvorske službe, prilikom sumnje u počinjenje kaznenih djela. Za razliku od hrvatskih propisa, službenici u Češkoj pod određenim okolnostima, propisanim Zakonom o policiji, mogu tražiti informacije, obavljati obavijesne razgovore prilikom razjašnjenja počinjenog kaznenog djela te tražiti dokaz o identitetu. Isto tako uređeno je korištenje video nadzora, informatičke tehnologije kao i progon osobe kojoj je oduzeta sloboda, a ista se nalazi u bijegu. Slovačka Republika ima još širu lepezu propisanih ovlasti pa tako mogu obaviti pregleda objekata dostupnih javnosti, zaustaviti i pregledati prijevozna sredstava u slučaju da postoji sumnja da osoba koja je u bijegu se nalazi u istima. Onemogućiti let bespilotne letjelice ako se nalazi u krugu štićenog objekta. Osiguravati javni red, provesti testiranje zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu. Za razliku od Hrvatske, prilikom pregleda posjetitelja koncizno su pobrojane stvari koje se ne smiju unositi u kazneno tijelo, a što nedostaje u slovenskom i hrvatskom normativnom uređenju, a izuzetno je važno radi jasnog postupanja službenika. Slovačko normativno uređenje daje ovlast službenicima da prilikom zaustavljanja ili parkiranja vozila u neposrednoj blizini štićenog objekta, zabrani isto. Taj problem se konstantno javlja u postupanju službenika u kaznenim tijelima hrvatskog zatvorskog

sustava, a jedan razlog je i lokacija kaznenih tijela koja su u pravilu u središtima gradskih sredina. Da je slovački zakonodavac pazio na sve detalje, ne ostavljajući mogućnost za nezakonito djelovanje vidljivo je iz ovlasti kojom se propisuje postupanje prilikom sumnje u postavljanje eksplozivne naprave ili neposrednog progona osoba u bijegu, gdje ima ovlast ograničiti kretanje drugim osobama u javno dostupnim mjestima ili objektima. U hrvatskom zatvorskom sustavu, službeni psi se koriste isključivo u svojstvu čuvara, pa tako nema reguliranog područja oko pasa tragača. Prilikom temeljite pretrage prostorija (generalna pretraga) u kojima borave ili se kreću zatvorenici, uobičajena je praksa da se dio prostorija pretraži upravo sa psima tragačima zbog traženja opojnih droga i samog psihološkog učinka. Tom prilikom se traži pomoć službenika policije. Jedan od načina pravnog normiranja poslova službenika pravosudne policije u otkrivanju kaznenih djela ili u svrhu kaznenog postupka je propisivanje ovlasti po uzoru na slovačko zakonodavstvo. Naime, pod ovlasti „Daktiloskopija zatvorenika“, isti smiju uzeti otiske papilarnih linija, fotografirati zatvorenike, izraditi osobni opis zatvorenika. Uslijed obavljanja rizičnih poslova primjene sredstava prisile, visoko sigurnosnih sprovođenja zatvorenika, službenici pravosudne policije dužni su postupati. Pritom dolaze u nepredan kontakt sa osobama koje ugrožavaju red i sigurnost ili prilikom sprovođenja izlažu svoje lice medijima. Ti isti službenici, zbog unutarnjeg ustrojstva radnih mjesta, u jednom trenutku primjenjuju sredstva prisile, a u drugom trenutku se nalaze unutar zatvoreničkog odjela sa zatvorenicima prema kojima su djelovali. Uređujući prikrivanje identiteta sa nošenjem potkape, isti mogu prikriti svoj identitet i smanjiti mogućnost prepoznavanja i eventualne odmazde od strane zatvorenika ili njima bliskih osoba. Nije nužno da se propisuje pod ovlasti, već je dovoljno pod primjenom sredstava prisile ili pod poslovima sprovođenja navesti kao jednu od mogućnosti.

Službenici pravosudne policije u svakodnevnom poslu izdaju naredbe, obavljaju obavijesne razgovore što sa zatvorenicima tako i zaposlenicima kaznenih tijela, a koje ovlasti nisu koncizno navedene ni u jednom posebnom propisu za razliku od analiziranih država, koje ih jasno propisuju.

Normativni akti koji uređuju postupanje službenika pravosudne policije, sa iznimkom diskrepancije primjene vatrenog oružja¹³⁰, primjer su dobrog uređenja, a što nedostaje prilikom propisivanja ovlasti.

¹³⁰ Vidi supra, str. 32.

Zaključno, zakonodavac u Republici Hrvatskoj najprije mora normativno urediti ovlasti službenika pravosudne policije, naravno, inicijativa mora biti od vodećih ljudi u Upravi za zatvorski sustav, koji moraju postati svjesni manjkavosti i diskrepancije posebnih propisa. Nakon uređenja ovlasti, postupci službenika biti će jasni, bez nedoumica u provedbi službenih zadaća i poslova.

VI. Popis kratica

Kratica	Značenje
br.	broj
čl.	članak
ESLJP	Europski sud za ljudska prava
EU	Europska unija
ibid	ibidem
i sl.	i slično
KZ	Kazneni zakon
loc. cit.	locus citatum
NN	Narodne novine
npr.	na primjer
MU	međunarodni ugovor
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
op. cit.	opus citatum
PNPSP	Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile
PSIZOSOUZSMPU	Pravilnik o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe uprave za zatvorski sustav ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave
RH	Republika Hrvatska
SOP	Standardna operativna procedura
st.	stavak
str.	strana
t.	točka
tj.	to jest
tzv.	takozvana
UN	Ujedinjeni narodi
UZS	Uprava za zatvorski sustav
ZIKS	Zakon o izvršavanju kazenski sankcij
ZIKZ	Zakon o izvršavanju kazne zatvora
ZKP	Zakon o kaznenom postupku

VII. Pravni izvori i literatura

1. Buergenthal, T., Shelton, D., Stewart, P. D., Međunarodna ljuška prava, četvrto izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2011.
2. Čehok, I, Veić P., Etika policijskog zvanja, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, 2000.
3. Ivanda, S., Policijsko upravno pravo (posebni dio upravnog prava), Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Grafika Osijek, Osijek, 2011
4. Josipović, M., Babić V., Komentar zakona o izvršavanju kazne zatvora, novi informator, Zagreb 2006.
5. Omejec, J., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi europskog suda za ljudska prava, Novi informator, Zagreb, 2013.
6. Pavišić, B., Komentar zakona o kaznenom postupku, drugo izdanje, Dušević & Kršovnik, Rijeka, 2013.
7. Pavišić, B., Kamber, K., Parenta I., Kazneno pravo Vijeća Europe, Izvori-komentari-praksa, drugo izdanje, Paradox,d.o.o. Rijeka, Rijeka, 2016.
8. Pavišić, B., Modly, D., Veić, P., Kriminalistika, knjiga prva, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.
9. Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić P., Komentar kaznenog zakona - III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2007.
10. Singer, M., Kovčo Vukadin, I., Cajner Mraović, I., Kriminologija, treće, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Nakladni zavod Globus, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2002.
11. Turković, K., Novoselec, V., Grozdanić, V., Kurtović Mišić, A., Derenčinović, D., Bojanić, I., Munivrana Vajda, M., Mrčela, M., Nola, S., Roksandić Vidlička S., Tripalo, D., Maršavelski A., Komentar Kaznenog zakona, Narodne novine d.d., Zagreb, 2013.
12. Veić, P., Zakonita uporaba sredstava prisile kao razlog isključenja protupravnosti, MUP RH, Policijska akademija, Zagreb, 2000.

- **pravni izvori**

13. Kazneni zakon, NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17.
14. Pravilnik o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja, NN br. 128/99., 55/00., 59/00., 129/00., 59/01., 67/01., 11/02., 190/03. – pročišćeni tekst, 76/07. i 27/08.

15. Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenik, NN br. 89/10., 76/15.
16. Pravilnik o načinu primjene sredstava prisile, NN broj: 128/99., 55/00., 59/00., 129/00., 59/01., 67/01., 11/02., 190/03. – pročišćeni tekst, 76/07. i 27/08.
17. Pravilnik o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe uprave za zatvorski sustav ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, NN broj 61/02.
18. Pravilnik o službenoj iskaznici i znački ovlaštene službene osobe Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, NN broj: 61/02, 141/09.
19. Pravilnik o vršenju stražarske službe broj: 03-7139/76 od 1. ožujka 1978.
20. Uredba o zvanjima, znakovlju i uvjetima stjecanja zvanja državnih službenika odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima, NN broj: 79/02, 127/13.
21. Zakon o izvršavanju kazne zatvora, NN broj: 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03 - pročišćeni tekst, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13.
22. Zakon o kaznenom postupku, NN broj: 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17.
23. Zakon o državnim službenicima, pročišćeni tekst zakona, NN 92/05, 140/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15, 138/15, 61/17.
24. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (pročišćeni tekst), NN 76/09, 92/14.

- **međunarodni pravni izvori**

25. Europska Konvencija o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja NN – MU, broj: 14/97. Protokol I. i II. NN – MU broj: 11/00.
26. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Protokol uz tu Konvenciju, NN – MU br. 18/97, 6/99 i 8/99.
27. Europska zatvorska pravila, Preporuke br. 2 (2006), Vijeće Europe, 2006. – European Prison Rules, Adopted by the Committee of Ministers on 11. January 2006. at the 952nd meeting of the Ministers Deputies.
28. UN-ove Konvencije protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, NN – MU, broj: 12/93. - Fakultativni protokol, NN – MU broj: 2/05 i 3/07.
29. Opća deklaracija o ljudskim pravima, Opća skupština Ujedinjenih naroda, rezolucija br. 217/III, 1948.

- **Češka Republika**

- 30. Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) ze dne 29. listopadu 1961. o trestním řízení soudním (trestní řád) Národní shromáždění Československé socialistické republiky se usneslo na tomto zákoně
- 31. Zákon č. 555/1992 Sb. Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážci České republiky ze dne 17. listopadu 1992.
- 32. Zákon č. 283/1991 Sb. Zákon České národní rady o Policii České republiky

- **Slovačka Republika**

- 33. Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody
- 34. Zákon č. 4/2001 Z. z. Zákon o Zbore väzenskej a justičnej stráže (v znení č. 422/2002 Z. z., 166/2003 Z. z., 537/2004 Z. z., 581/2004 Z. z., 475/2005 Z. z., 491/2008 Z. z., 59/2009 Z. z., 192/2011 Z. z., 220/2011 Z. z., 372/2013 Z. z., 307/2014 Z. z., 176/2015 Z. z., 386/2015 Z. z., 444/2015 Z. z., 125/2016 Z. z., 255/2016 Z. z., 18/2018 Z. z., 50/2018 Z. z.
- 35. Zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- 36. Zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície

- **Republika Slovenija**

- 37. Pravilniku o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov (Uradni list RS, št. 73/16).
- 38. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11 – ZP-1G, 96/12 – ZPIZ-2, 109/12, 54/15 in 11/18.